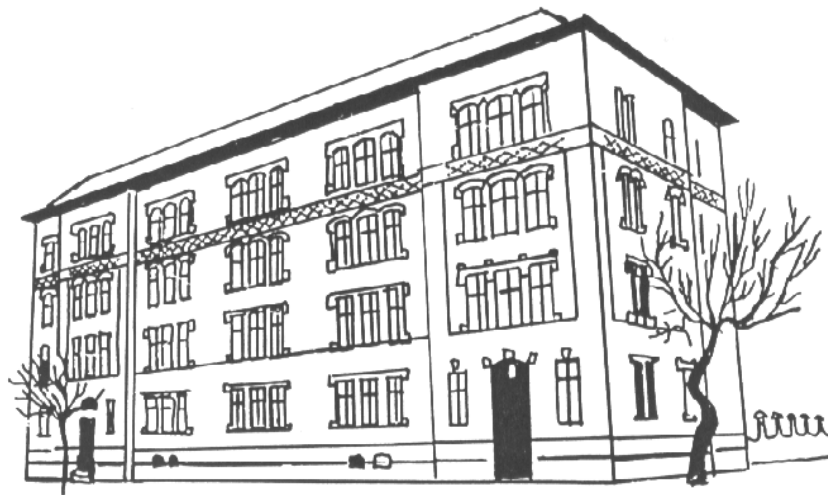

Első Óbudai Általános Iskola

Helyi tanterv

III. 1.

Felső tagozat

Magyar nyelv és irodalom
Történelem és állampolgári ismeretek
Etika
Ének-zene
Rajz és vizuális kultúra
Mozgóképkultúra és médiaismeret

Tartalomjegyzék

Magyar nyelv és irodalom	3
Történelem és állampolgári ismeretek	18
Etika	30
Ének-zene	32
Rajz és vizuális kultúra	40
Mozgóképkultúra és médiaismeret	50

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

5–8. évfolyam

Célok és feladatok

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés megérteni, beszélni, írni, gondolkodni tanít, ezzel valamennyi tárgy tanulását segíti. Egyik alapvető célja és feladata a jövőendő tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés, szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése. Emellett a diákok az iskoláztatás e négy évében igen nagy lépést tesznek/tehetnek a szociális érésben, önmagukra eszmélésben, kortársaik megismerésében, környezetük összefüggéseinek megértésében. E szakasz alapozza meg viszonyukat a nemzeti kultúrához, melyen keresztül átélhetik a magyar nyelv és a magyar kultúra elválaszthatatlanságát. Ebben az összefüggésben az irodalmi nevelésnek kitéüntetett célja az olvasási kedv felkeltése. Ehhez kapcsolódik, hogy tudatosítania kell az irodalom fontosságát, szerepét a tartalmas emberi élet kialakításában, ki kell jelölnie a helyét a mindennapi életben a sokféle egyéb, részben társművészeti (pl. a film), részben szórakoztató-ismeretterjesztő, tömegkommunikációs médium között. Egyben meg kell alapoznia azokat a képességeket, amelyek lehetővé teszik az irodalmi alkotások élményszerű, tudatos befogadását. A tanítás a szellemi, érzelmi érésnek ebben a korszakában a beszélgetések és olvasmányok révén tartalmakkal tölti föl a diákok érzelmi kapcsolatok iránti igényét, átélhetik a szolidaritás, az együttműködés érzését és élményét is. A nyelv- és irodalomtanítás tehát bátorító, önbizalmat növelő, ezzel is az önismeretet elősegítő nevelés; a játékoság, az alkotóképesség fejlesztő támogatása, az életkorra jellemző érdeklődés, kíváncsiság kielégítése és irányítása az olvasás, az önművelés felé – mind ezt szolgálja. Sok lehetőséget nyújtanak tantárgyaink a kritikus gondolkodás fejlesztésére: problémamegoldó és a fogalmi gondolkodásra, a térben és időben való tájékozódásra, az ellentétek, a párhuzamok, az ok-okozati viszonyok feltárására.

A magyar nyelv és irodalom tanítása az 5–8. évfolyamban egységes kerettantervi anyagra – a belépő tevékenységformákban és a témakörökben – egymásra épül. De a két szakasz több vonatkozásban el is tér egymástól. Az 5–6. évfolyam folytatja és továbbfejleszti a korábbi iskolafokon kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegműfajok megértését, az írást, a sokirányú kreativitást. Az 5–6. évfolyam irodalmi és nem irodalmi szövegek feldolgozásával bevezeti a gyermeket az anyanyelv életének, a magyar nyelv használatának megértését elősegítő rendszerébe olyan módon is, hogy megismerteti a magyar irodalom néhány összetettebb emberi kapcsolatokat megjelenítő, nagyobb lélegzetű klasszikus műveivel. Ezáltal építi tovább a gyermek társas nyelvhasználati, fogalmi gondolkodásbeli, érzelmi, ízlésbeli, erkölcsi műveltségét.

A 7–8. évfolyam a legtöbb esetben már a következő iskolafokozat tanulmányaira készít elő. A művelődés szokásai és alapszerkezete ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása: a nyelvhasználati, a grammatikai, a jelentéstani témák és az irodalmi olvasmányok módot adnak erre. A fölkészítésnek elő kell segítenie mind az irodalmi kifejezésformák sajátosságainak befogadását, az irodalmi műveltséghez tartozó tudás elsajátítását, mind a saját régió, a lakóhely kulturális értékeinek megbecsülését, az esztétikai jellemzők fölfedezését a mindennapokban, a tárgyi és az emberi környezetben. Fontos feladat az önálló olvasmányválasztás előkészítése, megalapozása, sokféle irodalmi forma megismertetése a diákokkal, illetve annak tudatosítása, hogy az egyéb médiumok (pl. a televízió, videó stb.) nem feltétlenül jelentenek vetélytársat az olvasásnak, illetve sok tekintetben nem képesek pótolni azt.

Fejlesztési követelmények

A kulturált nyelvi magatartásra való fölkészítés a magyar nyelvi és irodalmi nevelés alapkövetelménye. A kulturált nyelvi magatartás föltételezi a szituációhoz, a címzetthez, a témához való rugalmas alkalmazkodást, a figyelmet a másik ember beszédének gondolati, értelmi tartalmára, az együttműködés képességét a partnerekkel. Fokozatosan bővülő követelmény a szóhasználat a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása. Az artikulált nyelvi magatartás kialakítása és a társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. A kommunikációs nevelés célja, hogy a tanulóknál kialakuljon a különféle beszédműfajok felfogásának és alkalmazásának, a konfliktusok fölismerésének és megítélésének képessége, az életkorban elvárható kritikus magatartás a manipulációs szándékokkal szemben. Hozzá tartozik ehhez a kommunikáció lényegének és tényezőinek megértése, az író, a mű és az olvasó viszonyának, mint sajátos kommunikációnak felfogása.

Gyakorlatok végzése a beszédkultúra fejlesztésére: együttműködés a társakkal a beszélgetésben, vitában, feladatmegoldásban. Saját álláspont előadása, megvédése a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezőmóddal. Önismeretre, önbecsülésre, az ezeken alapuló magabiztos fellépésre és mások személyiségének tiszteletére, véleményének megbecsülésére nevelés.

A memoriterek szöveghű, értő és megértő tolmácsolása.

A szövegértés fejlesztése szóban és olvasott formában az iskolai képzés szintjeinek megfelelően az eredményes tanulás és önképzés feltétele. Az életkornak megfelelő tempójú, minél teljesebb megértést biztosító hangos és néma olvasás fejlesztése. A különféle tartalmú és rendeltetésű, a mindennapi életben és az iskolai tanulmányokban előforduló élőszóbeli és írott szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek egyre önállóbb értelmezése, a szövegekben megfogalmazott értékek felfogása, elfogadása, kritikája. Feladatok a szöveg tagolására, a lényeg kiemelésére, a szöveg tömörítésére.

Az aktív és passzív szókinccs folyamatos gazdagodása.

A szó szerinti és az átvitt jelentés megkülönböztetése szépirodalmi és más olvasmányokban. A művészi szövegek metaforikus jelentéseinek megértése a korosztály szintjének megfelelő szinten.

Az írás, szövegalkotás fejlesztése

A köznyelvi normához alkalmazkodó szabatos kifejezőmód kialakítása, a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus bátorítása. A szöveg jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek alkalmazása írásbeli szövegalkotásban, a szöveg megértésében, elemzésében. Az anyanyelvű írásbeliség normáinak megismerése, a kreatív írás, az önkifejezés, az egyéni stílus fejlesztése. Az életkornak megfelelő írástechnika, olvasható betűformák, rendezett, esztétikus íráskép kialakítása. Az anyanyelvi normákat követő helyesírás. Önálló véleménynyilvánítás mindennapi helyzetekről, olvasmányélményekről. Epikus részletek dramatizálása, illetve drámai jelenetek tartalom- és stílushű visszaadása epikus formában. Önálló problémafelvetés, források kiválasztása, többféle forrásból gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása.

A tanulási képesség fejlesztése

A különböző információhordozók ismerete, a verbális és vizuális információk felhasználása. A könyvtári munka megismerése. Tapasztalatszerzés a segédkönyvek, a szak- és ismeretterjesztő irodalom használatában, ismeretek az anyaggyűjtés és -rendezés módszeréről. Tantárgyi gyűjtőmunka, az adatok elrendezése, a gyűjtött anyag felhasználása pl. szóbeli és írásbeli beszámolóban. Hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával. A modern technológián alapuló információhordozók megismerése. Az információk minőségének felismerése, értékelése, kritikája.

Az alpműveltség elsajátításához szükséges információk megszerzésének és feldolgozásának csoportos és egyéni technikáinak (lényegkiemelés, tömörítés, vázlatírás, szöveg-kiegészítés stb.) megismerése és gyakorlása. Egy téma önálló vagy csoportos feldolgozása: problémafelvetés, forrásválasztás és feldolgozás segítséggel. Beszámoló készítése szóban vagy írásban. Különböző tanulási stratégiák és módszerek megismerése. Egyéni tanulási stratégiák és technikák megválasztásának szempontjai.

A magyar nyelv életének és rendszerének ismerete és ennek révén a tudatos nyelvszemlélet fokozatos kialakítása. Ebben a képzési szakaszban meghatározó a leíró nyelvtani ismeretek megszilárdítása, kezdetben a fölismerés és megnevezés, majd a fogalmi meghatározás szintjén, valamint a nyelv rendszerére vonatkozó tudás önálló, biztonságos alkalmazásának fejlesztése mind az írásbeli, mind a szóbeli megnyilatkozásokban. A jól elsajátított leíró nyelvtani ismeretek adják a nyelvhelyességi kérdésekben való tudatos döntésnek és a helyesírási biztonságknak az alapját. Az irodalmi művek feldolgozásában feladat annak megláttatása, hogy a mű jelentése, hatása, szépsége és a nyelvi kifejezőmód szoros kapcsolatban áll egymással. A grammatikai, jelentéstani ismeretek nemcsak az egyéni nyelvhasználat igényesebbé, változatosabbá és kifejezőbbé tételét, az irodalmi művek jobb megértését szolgálják, hanem segítik az idegen nyelvek tanulását is. Az eredményes nyelvi ismeretnyújtásnak együtt kell járnia a nyelvszemlélet gazdagodásával: a magyar nyelv sajátosságainak, szépségének fölismerésével, értékeinek megőrzésére vállalt felelősséggel.

Az irodalomoktatás legfőbb célja az olvasóvá nevelés. Ennek feltétele, hogy az irodalmi olvasmányok élményt, örömet, szórakozást nyújtsanak ahhoz a fölismeréshez, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények forrása. Az irodalomértés alapvető feltétele a szövegelemző eljárásokban való tájékozottságon kívül annak belátása is, hogy az irodalmi jelentés a szövegből, illetve a mű és az olvasó érzelmi, gondolati kapcsolatából bontható ki. Az olvasott művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, emberi kapcsolatok alkalmasak arra, hogy fogékonyra tegyék a 10–14 éves diákokat érzelmeik és élettapasztalataik gazdagítására, erkölcsi ítéletalkotásra, lehetőséget adjanak a véleményalkotásra és -nyilvánításra. Az irodalomolvasás motivációját megerősítheti a diákok aktuális életproblémáival rokon kérdéseket tárgyaló művek közös értelmezése, megvitatása.

A különböző műfajok tartalmi és formai sajátosságainak megismerése.

Az irodalmi műveltség része a klasszikus és kortárs magyar irodalom különféle epikai, lírai, drámai műveinek változatos feladathelyzetekben való feldolgozása, esztétikai jellemzőik tudatosítása; az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése különféle műfajokban, más művészeti ágakban. Az irodalmi művek jobb megértésének és a kommunikációs képességek fejlődésének fontos terepe a drámajáték, a dramatizálás, színdarabok előadása. Az irodalmi műveltség magában foglalja az ítéletalkotás képességét a népszerű irodalom szerepéről, értékéről, sajátos eszközeiről is. Az irodalmi nevelés célja, hogy fölkeltsse a tanulóknál az önálló olvasmányválasztás igényét, a tárgyalt művekről önálló véleményalkotásra buzdítsa őket és a művekkel kapcsolatos érzelmeik, gondolatai olyan megfogalmazására, amely a személyes élmény kifejezésének és az elméleti ismeretek felhasználásának képességét egyaránt bizonyítja.

5. évfolyam

Óraszám: 4 óra/hét

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

A mindennapi érintkezés kommunikációs helyzeteinek, szereplőinek, tényezőinek és szóhasználatának megfigyelése, néhány szempont szerinti értékelése – a korábban elsajátított ismeretek felidézésével.

A hangzás és a testbeszéd jeleinek megfigyelése a beszédársak megnyilatkozásaiban és a képi, mozgóképi megjelenítésben.

Szituációs játékok az udvarias nyelvi viselkedés formáinak gyakorlására.

Helyzetgyakorlatok: a helyes beszédlegzés és hangképzés, hangsúlyozás, tempó és szünettartás. A szavak, a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása a beszédhelyzetnek megfelelően.

Történetmondás mindennapi személyes élményről, olvasmányról (különböző elbeszélő szerepében, mesei és valóságos helyzetekről, önállóan vagy megadott témák, motívumok alapján).

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Gyakorlatok az életkorban elvárható tempójú, folyamatos hangos és néma olvasás fejlesztésére, különböző témájú művek fölkészülés utáni értelmes felolvasása.

Memoriterek kifejező előadása.

A szöveg megértésének bizonyítása a mondatfonetikai eszközök helyes használatával.

A nyelvi eszközök és a jelentés összefüggéseinek keresése, a jelentésváltozások azonosítása, a szó szerinti és az átvitt jelentés megkülönböztetése szépirodalmi és más olvasmányokban.

Az előismeretet feltáró szövegszintű és a szójelentésre épülő szövegelemző eljárások irányított és önálló alkalmazása irodalmi és ismeretterjesztő szövegek jelentésének feltárásában.

A leírás, a jellemzés különféle kifejezőeszközeinek megfigyelése szépirodalmi és nem irodalmi művekben.

Feladatok a szöveg tagolására, a lényeg kiemelésére, a szöveg tömörítésére.

A kreativitás fejlesztése válogató olvasással, előremondással (jóslással), megbeszéléssel, átalakítással, kiegészítéssel.

A közlésmód sajátosságainak, szerepének megfigyelése az olvasott művekben, például szerkezet, képiség, ritmika, az ismétlődés különféle formái, a túlzás.

3. Szövegalkotás írásban (íráskep, helyesírás)

Az írástechnika továbbfejlesztése másolás, tollbamondás, emlékezet utáni írással.

Irodalmi és ismeretterjesztő olvasmányélményekre, szótári vizsgálódásokra épülő szógyűjtés (szavak, szó szerkezetek, szólások).

Kreatív játékos szókincsgyakorlatok a szóképzés lehetőségeinek felhasználásával, a szóhangulat figyelembevételével.

Leíró fogalmazás előkészítése: megfigyelés, azonosságok, különbségek összevetése, lényeges és lényegtelen vonások elkülönítése.

Tájéleírás készítése valóságos vagy elképzelt tájról, lakókörnyezetről különféle szerkezeti megoldásokkal (egész – rész, közel – távol, részletező – egybelátó).

Rövid fogalmazás mindennapi személyes élményről, olvasmányról (különböző elbeszélő szerepében, mesei és valóságos helyzetekről, önállóan vagy megadott témák, motívumok alapján).

4. A tanulási képesség fejlesztése

Eligazodás a gyermekeknek szóló ismeretterjesztő irodalomban, az olvasott művek, műrészletek rövid szóbeli ismertetése, ajánlása.

Vázlatkészítés tanári irányítással és önállóan.

Vázlat felhasználása különböző műfajú, témájú szövegek megértéséhez, ill. megfogalmazásához.

Könyvtárhasználat: a könyvek tartalmának megállapítása, ismertetése tartalomjegyzék, bevezető fülszöveg alapján, ill. átlapozással.

Önálló ismeretszerzés könyvtári munkával: könyvek, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) keresése bármely tantárgyi témához egyénileg vagy társakkal együttműködve.

Segédkönyvek, a korosztálynak készült szótárak, lexikonok, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) használata ismeretlen kifejezések magyarázatára, személyekhez, témákhoz kapcsolódó adatok gyűjtése a tanult anyag bővítésére.

Források azonosítása (szerző, cím, kiadó, a kiadás helye, éve), rövid följegyzés készítése a felhasznált könyvekről, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletekről.

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

A korábban tanult nyelvtani (hangtani, alaktani) és helyesírási ismeretek rendszerezése, az ismeretek biztonságos alkalmazása különféle feladatokban.

A hangképzési sajátosságok megfigyelése.

Ritmusjelenségek megfigyelése a mindennapi beszédben, művészi szövegmondásban.

Játékos ritmusgyakorlatok szóban és írásban.

Hangutánzó, hangulatfestő, azonos és hasonló alakú szavak gyűjtése, jelentésének értelmezése, megkülönböztetése egynyelvű szótárak, diákoknak szánt kézikönyvek használatával; fogalmazási gyakorlatok a gyűjtött anyaggal.

Vizsgálódás a szóképzés és a jelentés viszonyáról, a rokon és ellentétes értelmű szavak kapcsolatáról.

A szójelentés értelmezése különféle célú és műfajú irodalmi és nem irodalmi (gyakorlati, tantárgyi-szakmai) szövegekben.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

Szövegelemző gyakorlatok: a művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, a gyermek érdeklődésére számot tartható alapvető irodalmi témák részletesebb megbeszélése.

Különféle műfajú, változatos ritmikájú alkotások értelmezése, irodalmi szövegek kreatív, játékos feldolgozása, ritmika gyakorlatok. Néhány alapvető lírai műfaj megnevezése.

Nagyobb szerkezeti egységek elkülönítése lírai alkotásokban. A versszakok belső tartalmi-gondolati összefüggéseinek bemutatása.

Dramajátékok: szövegmondás mozgással összekötve; szereplők kapcsolatának (egymásra hatásának, együttműködésének, ellentéteinek stb.) megfigyelése, eljátszása.

Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése epikai, lírai művekben, népköltészeti és műköltészeti alkotásokban.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése

Erkölcsi választások indoklása, beszélgetés érzelmekről: szeretet, együttérzés, segítőkészség, félelem, bizalom, hála stb.

Egyes szereplők eltérő álláspontjának, érzelmi motivációinak elkülönítése mindennapi élethelyzetekben és irodalmi alkotásokban. A saját, személyes tapasztalatok, előzetes ismeretek összekötése egyes (pl.: irodalmi) szövegekben megjelenő kérdések értelmezésében.

Saját nézőpont, értékítélet kialakítása egyes szituációkban és / vagy irodalmi példákon keresztül. A saját álláspont egyediségének tudatosítása, a személyes indokok, az egyéni nézőpont meglétének feltárása többféle állás- vagy nézőpont szembeállításával.

A szavak alapjelentésének, hangulatának, stílusértékének fölismerése szépirodalmi és egyéb művekben.

Témakörök

Eligazodás a mindennapi élethelyzetekben

Tartalmak

Alapismeretek a kommunikáció tényezőiről. A hangsúlyozás, dallam, tempó és szünettartás szerepe a beszédben. A kommunikációt megnyitó formák szokásai, szabályai (köszönés, megszólítás, bemutatkozás, bemutatás). A nem nyelvi kifejezőeszközök (testbeszéd) fő formái, szerepük a kommunikációban és kapcsolatuk a nyelvi kifejezőeszközökkel. Az elemi udvariassági formák ismerete és használata.

Népdalok, mesék

Két-három népdal; mesék a klasszikus és a mai magyar irodalomból. A nép- és műmesék jellemzői motívumai, fordulatai, hőstípusai.

Petőfi Sándor: János vitéz

Mese és valóság az elbeszélésben. A szerkezet és a megjelenítés eszközei, a hős, a kaland, az erkölcsi választások. Az ütemhangsúlyos verselés, a metafora, hasonlat, megszemélyesítés.

Természet, táj, szülőföld; család, szülők, gyerekek	Petőfi Sándor: egy-két verse; Arany János: Családi kör című verse
Élethelyzetek, emberi kapcsolatok elbeszélő művekben	Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk (vagy a regény egy jellemző részlete). Barátság, ellentét, felelősség, közösség élethelyzeteinek, konfliktusainak ábrázolása az irodalomban. A hosszabb prózai elbeszélés jellemzői: szerkezet, szereplők, helyszínek, a szereplők közti kapcsolatok.
A beszélt nyelv	A beszédhangok, a hangképzési folyamat, a magán- és a mássalhangzótörvények. A szavak szerkezete: szótó és toldalék. A szótagolás és az elválasztás. A keltezés. A helyesírási alapelvek. A mondatfonetikai eszközök (hangsúly, dallam, szünet, tempó) szerepe a beszédben, alkalmazásuk és megértésük a mindennapi kommunikációban, a történetmesélésben. Cselekményismertetés, beszámoló, tömörítés, szöveg kiegészítés szóban.
Az írott nyelv	Az élőszó és az írott szöveg azonos és eltérő jellemzői (szövegszerkesztés, nyelvi forma, szövegtagolás) néhány gyakori műfajban: elbeszélés, leírás, jellemzés. A mássalhangzótörvények helyesírási kérdései: hasonulás, összeolvadás, rövidülés. A szóelemző írásmód.
A szavak jelentése és szerkezete	A hangalak és a jelentés viszonya: egy- és többjelentésű szavak, rokon és ellentétes jelentésű, azonos alakú és hasonló alakú szavak. Szólások, szóláshasonlatok, közmondások.
Könyv- és könyvtárhasználat	Tájékozódás a különféle dokumentumtípusokban: könyvek (ismeretközlő és szépirodalmi szöveg), segédkönyvek (szótár, lexikon, enciklopédia).

Memoriter

Tizenöt-husz versszak a János vitéz című műből, hat-nyolc vers a tanultak közül, öt-tíz soros prózarészlet, néhány találós kérdés, közmondás.

Fogalmak

Kommunikáció, nyelvtan, nyelvhasználat: kommunikáció tényezői, beszédhelyzet, nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testhelyzet, távolságtartás; a beszéd hangzása; hangsúly, dallam, tempó, szünet; magán- és mássalhangzó-törvények: hangrend, illeszkedés, hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kiesés; zöngés és zöngétlen mássalhangzó; helyesírási alapelvek; szójelentés, szóhangulat, egyjelentésű, többjelentésű szó, rokon- és ellentétes értelmű szó, hangutánzó, hangulatfestő szó; szólás, szóláshasonlat; szó, szóelem (képző, jel, rag)

Szövegértés, szövegalkotás, irodalom: népdal, elbeszélő költemény, tájleíró vers, elbeszélés, regény; epikai művek szerkezete: előkészítés (expozíció), bonyodalom, kibontakozás, tetőpont, megoldás; cselekmény, helyszín; ritmus, ismétlés, fokozás, ellentét, hasonlat, megszemélyesítés, metafora; ütemhangsúlyos verselés, ütem, felező tizenkettes.

(A felismerés és a megnevezés szintjén.)

Szerzők és művek

Arany János: Családi kör; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk; Petőfi Sándor: János vitéz, és még egy-két verse; két-három népdal; állatmesék, tündér- és reálistmesék, tréfás mesék.

A továbbhaladás feltételei

A kapcsolatfelvétel, megszólítás, köszönés, kérdés illemszabályainak ismerete és helyes alkalmazásuk. A hangsúly, dallam, tempó, szünet és a nem nyelvi kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolt használata egyszerűbb kommunikációs helyzetekben, a kommunikációs helyzetnek megfelelően. Az élőbeszéd tempóját megközelítő, folyamatos hangos és néma olvasás. Képesség a másolás, tollbamondás és emlékezet utáni írásra, önálló írásbeli feladatok megoldására. Az olvasott művekben néhány alapvető irodalmi téma fölismerése. Személyes és olvasmányélmény egyszerű megfogalmazása, elsősorban szóban. Történetmondás mindennapi személyes élményről, olvasmányról szóban és rövid fogalmazásban. Leírás készítése tárgyról, személyről, tájról, szóban vagy írásban. A hang, a szó és a szóelem megkülönböztetése. Az igealak szóelemeinek fölismerése. Alapismeretek a hangok képzéséről, tulajdonságairól. Rokon és ellentétes jelentésű szavak, hangutánzó szavak, valamint szólások, közmondások jelentésének értelmezése egynyelvű szótárak, diákoknak szánt kézikönyvek használatával. A gyakran használt és az olvasott művekben előforduló szavak jelentésének értelmezése. Képesség a szókincs különböző rétegeiből származó szavak elkülönítésére nyilvánvaló esetekben, egyszerű köznapi vagy irodalmi szövegekben. Jártasság a korosztály számára készült szótárak használatában. Tájékozódás a könyvtárban és a vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) körében.

6. évfolyam

Óraszám: 4 óra/hét

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

Gyakorlatok a nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes alkalmazására és értelmezésére páros és kisközösségi helyzetekben.

Változatos gyakorlatok a beszédkultúra fejlesztésére: együttműködés a társakkal beszélgetésben, vitában, feladatmegoldásban.

Saját álláspont előadása, megvédése a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal.

Más álláspontok összefoglalása, értékelése többszereplős kommunikációs helyzetekben.

Kérdések és válaszok megfogalmazása különböző helyzetekben.

Szövegalkotási feladatok szóban: jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről, irodalmi hősökről. Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Folyamatos hangos és néma olvasási képesség és szövegértés bizonyítása kérdésekre adandó válasszal, rövid szóbeli beszámolóval, különböző témájú és műfajú művek értelmes felolvasásával, memoriterek kifejező előadásával.

A műfaji eltérések megfigyelése, a stiláris különbségek megállapítása, a tanult műfaji jellemzők megnevezése.

Feladatok a szövegelemzés bővítésére: a téma önálló megállapítása, adatkeresés, kérdésekre adandó válaszként részletek kiemelése, időrend, ok-okozati összefüggés fölismerése.

Az irodalmi szövegben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok felismerése, értelmezésük gyakorlása (pl. hasonlat, metafora; megszemélyesítés, ismétlés, fokozás).

3. Szövegalkotás írásban (írás kép, helyesírás)

Gyakorlatok az írásmód tempójának és rendezettségének, a helyesírás biztonságának továbbfejlesztésére.

Képzett igék, főnevek, melléknévek gyűjtése – különös tekintettel a szinonimitásra, a szóhangulatra, a köznyelvi, a diáknyelvi és a szakszavak használatbeli eltéréseire; a gyűjtött anyag felhasználása megadott témák kidolgozásában és kreatív, játékos feladatokban.

Szövegalkotási gyakorlatok írásban: elbeszélés adott téma, szempont alapján és terjedelemben (pl. tetőpontos, időrendi szerkezetben) Jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan irodalmi hősökről.

Mindennapi élmények, olvasmánytartalmak összefüggő leírása időrendben, logikai rendben, más hangnemben, más nézőpontból többféle hallgatósághoz igazodva.

Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

Szövegelemzési, -átalakítási gyakorlatok a mű szövegére és hatására irányuló figyelem fejlesztésére: képzetársítások, érzelmi tapasztalatok előhívása, a képzelet mozgósítása.

4. A tanulási képesség fejlesztése

A szövegértési feladatok kiterjesztése a vizuális információkra (illusztrációk, tipográfiai eszközök, szövegtagolás), értelmezésük, szerepük megvilágítása a szöveg jelentésének gazdagításában, próbálkozás a szöveg és a vizuális lehetőségek együttes felhasználására saját fogalmazásaikban.

Önálló vizsgálódás a könyvtárban: a korosztálynak szánt sajtótermékek, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) megismerése, kézikönyvek használata a tárgyalt irodalmi művekkel és tanulmányaik egyéb területeivel kapcsolatban.

Tantárgyi gyűjtőmunka csoportosan vagy egyénileg az életkornak megfelelő folyóiratokból, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletekből (Internet, CD-ROM stb.). Talált adatok célszerű, gondos elrendezése vázlatban, rövid jegyzetben, a felhasznált forrásokról a szükséges adatok följegyzése.

A gyűjtött anyag, könyvtári, otthoni vázlat felhasználása (pl. szóbeli és írásbeli beszámolóban, összeállításban).

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

A nyelvi rendszerről szerzett tudás alapján a szövegben előforduló szavak szófajának fölismerése, megnevezése, jellemző jegyeik összegyűjtésével magyarázat (definíció) készítése közösen és/vagy tanári segítséggel.

Szókincsgyakorlatok a nyelv állandóságának és változásának megfigyelésére, a szavak, szólások, állandósult szókapcsolatok megkülönböztetése, jelentésük értelmezése, megfelelő alkalmazásuk a saját nyelvhasználatban. A szófajra, szóalakra, szóképzésre vonatkozó ismeretek megfogalmazása.

Gyakorlatok az egyes szófajok helyesírásának biztonságossá tételére, a szóelemzés alkalmazása a nehezebb helyesírási esetekben.

A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek tudatos alkalmazása, önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.

Az anyanyelvi és a tanult idegen nyelvi rendszer párhuzamainak (pl. alany-állítmányi szerkezetek, mondatfajták, szórendi sajátságok) megfigyelése. Egyes egyszerűbb eltérő jelenségek megnevezése, a nyelvtudásnak megfelelő szinten.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése és bemutatása (pl. gyerekek és felnőttek, próbatételek, szeretet, féltés, hősiesség) a tanult anyag kiegészítése egyéni olvasmányokból.

Azonos témák más-más műfajú megjelenítése, például elbeszélés vagy párbeszéd formájában; azonos motívumok megfigyelése és összevetése különböző művészeti ágakban.

A cselekmény, a helyzetek, a szereplők megfigyelése, megnevezése, jellemzése elbeszélő művek olvasása és dramatizált alkotások, színdarabok, tévéjátékok megtekintése alapján.

Érzelmek, gondolatok megjelenítésének megfigyelése irodalmi művekben, a tapasztalatok megbeszélése, a vélemények összehasonlítása különféle műfajú olvasmányélményekkel kapcsolatban.

Drámajátékok helyzetek megalkotásával, dramatizálással, improvizációval, utánpótlással.

7. Az ítéloképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

Önálló véleménynyilvánítás mindennapi helyzetekről, olvasmányélményekről.

A szerzői értékelés, álláspont azonosítása és megfogalmazása mindennapi szövegekben. Művészi szövegek értékviszonyainak megfigyelése.

A saját kulturális háttértől eltérő háttérű köznapi és irodalmi szövegek sajátos stilisztikai és tartalmi jegyeinek megfigyelése, kiemelése.

A humor, a nyelvi játék szerepének megfigyelése különféle társadalmi, kommunikációs helyzetekben.

Témakörök

Páros és kisközösségi kommunikáció

Ballada

Arany János: Toldi

Hősök a történetmondás műfajában

Képek és formák a költészetben

Tartalmak

Mindennapi beszédhelyzeteink: kapcsolatfelvétel, véleménynyilvánítás: egyéni álláspont kifejtése, reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben, a vita. Nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök tudatos alkalmazása a kommunikációban. A kifejezőeszközök értelmezése a beszédpartnerek megnyilatkozásaiban.

Egy népballada; Arany János: A walesi bárdok. A ballada műfaji jellemzői.

Emberi kapcsolatok, konfliktusok, lélekábrázolás. A főszereplő összetett jelleme: próbatételek, bűn és megtisztulás. A jellemzés eszközei. Szerkezeti, előadásmódbeli, nyelvi sajátosságok. A hangsúlyos verselés, felező tizenkettes.

Gárdonyi Géza: Egri csillagok Helyzetek, kalandok, konfliktusok, a korszakot felidéző írói eszközök, ismétlődő motívumok. Jellemek és sorsok.

Janus Pannonius: Pannonia dicsérete, és/vagy Balassi Bálint: Egy katonaének; Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez. Változatok a képiségre, zeneiségre, szerkezetre.

Szóbeli és írásbeli szövegműfajok főbb ismérvei
A szavak jelentése és szerkezete

Elbeszélés alkotása párbeszéddel. A jellemzés tartalmi követelményei. Az olvasottak reprodukálásának módjai. Elbeszélés, leírás, jellemzés az ismeretterjesztésben. Szövegértés gyakorlása különböző szövegtípusokon.

A szófajok alaktani és jelentésbeli jellemzői, képzésmódjuk. A szófajok rendszere: alapszófajok, viszonyszók, mondatszók. A szavak közötti kapcsolatok, állandósult szókapcsolatok. A szófajok helyesírása és nyelvhelyességi kérdései. A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknévek helyesírásának egyszerűbb esetei.

Memoriter

Tíz-tizenöt versszak a Toldiból; négy-öt vers a tanultak közül, tíz-tizenöt soros prózarészlet.

Fogalmak

Kommunikáció, nyelvtan, nyelvhasználat:

Kisközösségi kommunikáció, vita; a szófaj, alapszófajok: az ige alakrendszere, a névszó és fajtái, igenév, névmás, határozószó; viszonyszók: igekötő, névutó, névelő, kötőszó; mondatszók: módosítószó, indulatszó; gyakoribb ige- és névszóképzők; állandósult szókapcsolatok; sajtótermék: napilap, hetilap, folyóirat; fejléc, cikk, rovat, tartalomjegyzék.

Szövegértés, szövegalkotás, irodalom:

Műnemek: líra, epika, dráma; monda, elégia, epigramma, ballada; epizód, cselekményszál; allegória, alliteráció, metonímia; időmértékes verselés: a disztichon versforma; rímelhelyezkedés főbb fajtái.

Szerzők és művek

Arany János: Toldi, A walesi bárdok; Janus Pannonius: Pannónia dicsérete, és/vagy Balassi Bálint: Egy katonanének; Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez; Gárdonyi Géza: Egri csillagok; egy népballada; történeti mondák.

A továbbhaladás feltételei

A beszédhelyezethez (címezett, szándék, tartalom) és a nyelvi illem alapvető szabályaihoz alkalmazkodó beszédmód a kommunikáció iskolai (tanórai) helyzeteiben. Az alapvető nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes használata az élőbeszédben.

Különböző témájú és műfajú szövegek értő olvasása, értelmes felolvasása. Jól olvasható írás, az írásos szöveg rendezett elhelyezése. Egyszerűbb olvasmánytartalmak összefüggő ismertetése az időrend, az ok-okozati összefüggések bemutatásával. Rövid tárgyszerű beszámoló a feldolgozott művekről: szerző, cím, téma, műfaj.

Az epikai művekről néhány fontos adat megnevezése: a helyzet, a helyszín, a szereplők, a főhős életútjának állomásai, a cselekmény menete. Lírai művek formanyelvének (verselés, képiség) felismerése. Elbeszélés, leírás, jellemzés, beszámoló készítése megbeszélte olvasmányok vagy személyes élmény alapján. A személyes élmény néhány mondatos megfogalmazása az olvasott irodalmi művek szereplőinek jellemével, a műben megjelenített élethelyzetekkel, érzelmekkel kapcsolatban.

Az irodalmi olvasmányokhoz, egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó információk gyűjtése a könyvtárban és / vagy az Interneten. Az adatok elrendezése és feljegyzése. Alapvető jártasság a korosztály számára készült lexikonok, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) használatában.

7. évfolyam

Óraszám: 3,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

Gyakorlatok a vitakultúra fejlesztésére: saját álláspont kialakítása és korrigálása, az ellenvélemény mérlegelése.

Különböző beszédműfajok kommunikációs technikáinak megfigyelése. Gyakorlatok ezek alkalmazására, elsősorban a szándékkifejezés és a hatáskeltés szempontjából.

Az írásbeli és a szóbeli közlésmód különbségeinek megfigyelése. A szóbeliség sajátosságainak érvényesítése különféle szóbeli szövegtípusokban, kommunikációs helyzetekben.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

Egy-egy drámai vagy dramatizált részlet (dialógus vagy monológ) kifejező előadása: az érzelmek visszaadása, a szereplők közötti viszonyok érzékeltetése a nem nyelvi és a verbális kifejezés eszközeivel (hangsúly, hangerő, dallam, beszédtempó, szünettartás).

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Kiseb terjedelmű irodalmi művek, köznapi szövegek tartalmának önálló összefoglalása néma olvasás után.

Ismert tartalmú szövegek tolmácsolása kifejező szövegmondással, megjelenítéssel.

Különféle műfajú (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) művek szerkezetének, belső összefüggéseinek és jelentésének feltárása.

A szövegelemző eljárások bővítése szakmai-tudományos, gyakorlati és szépirodalmi művek feldolgozásában: összetettebb logikai kapcsolatok felismerése, eltérő álláspontok elkülönítése, érvek és ellenérvek feltárása.

A hétköznapi és az irodalmi kommunikáció sajátosságainak megfigyelése, különbségtétel az irodalmi kontextusban megjelenő és az egyéb nyelvi közlések értelmezése között.

Szó szerinti és átvitt jelentés megkülönböztetése: áttételes jelentések, jelentésmozzanatok keresése irodalmi és köznapi szövegekben.

3. Szövegalkotás írásban (íráskép, helyesírás)

Biztonság az egyszerű mondat központozásában, a gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző értelmező szerepének ismerete és helyes használatuk.

Az egybe- és különírás elveinek ismerete és biztos alkalmazása a tanult esetekben.

Véleménynyilvánítás a mindennapi élet megadott vagy választott témáiról: saját álláspont érvelő megfogalmazása, cáfolat és ellenvélemény kifejtése írásban.

Hozzászóláshoz, felszólaláshoz, kiselőadáshoz önálló vázlat készítése.

Érvelés írásban irodalmi művek formájáról és a bennük megjelenített mögöttes tartalomról a megismert szakszókincs alkalmazásával.

Cselekményvázlat készítése önállóan.

Kreatív szövegalkotás a tartalomhoz, a kommunikációs alkalomhoz illő nyelvi, stilisztikai eszközök megfelelő kiválasztásával, összehangolásával.

Epikus részletek dramatizálása, illetve drámai jelenetek tartalom- és stílushű visszaadása epikus formában.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Önálló olvasmányválasztás, segédletek, képzőművészeti ábrázolások, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) felkutatása megadott témához.

Beszámoló, fiktív tudósítás, újságoldal stb. készítése egy adott irodalmi alak életéről, egy korszakról, eseményről korabeli dokumentumok, irodalmi művek, naplók, a témával foglalkozó, a korosztálynak szóló szakmunkák felhasználásával, önálló vagy csoportos vizsgálódás útján.

Érvek, bizonyító erejű példák gyűjtése a könyvtárban, rendszerezésük vázlat és jegyzet készítésével, más tantárgyak témáiból, tankönyveiből is.

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

Az egyszerű mondat részeinek és szintagmáinak biztos elemzése, értelmezése.

A mondatfajták és kifejezőeszközök felismerése, megnevezése, helyes használatuk.

Mondat átalakítás rokon- és ellentétes értelmű mondatokkal szóban és írásban.

A mondatalkotáshoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek biztonságos alkalmazása.

A szóalkotási módok ismerete, a szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés és játékos szóalkotás képesséssel, összetétellel.

Szóösszetétel, alapszó, képzett szó, szókapcsolat megkülönböztetése.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

A lírai formanyelv változásának vizsgálata (szerkezeti változatok, szókincs, a képiség eszközei).

Beszámoló epikus és drámai művekről: a szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, a szereplők, a főhős/ök, a mellékszereplő/k, a mű kezdete és befejezése bemutatásával; a szereplők önálló jellemzése.

Az irodalmi műfajoknak, mint a műnemek alá rendelt kategóriáknak ismerete tanult, olvasott művek esetében.

Az olvasott művek legfontosabb ismérveinek megnevezése: szerző, műfaj, téma.

A cselekmény legfontosabb szerkezeti elemeinek elkülönítése, azonosítása, szerepének, tartalmának értékelése.

Az egyes kompozíciós elemek közötti összefüggés, strukturális kapcsolat felfedezése, végigkövetése drámákban, nagyobb terjedelmű epikai művekben.

Párhuzamok keresése a romantikus irodalom, zene és képzőművészet alkotásai között – a más tárgyakban tanult ismeretek és önálló könyvtári gyűjtőmunka felhasználásával.

7. Az ítéloképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

A verselés, a zeneiség elemeinek és hatásának felismerése verses alkotásokban.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

A túlzás és általánosítás szerepének megértése, bemutatása egyes típusok ábrázolásában, a komikum tartalmi és nyelvi eszközeinek felismerése.

Az olvasott irodalmi művekben megjelenő szituációk és jellemek, érzelmek, gondolatok és a köznapi, tapasztalati úton megismert „valóság” egyszerűbb összefüggéseinek felfedezése és bemutatása.

MAGYAR NYELV

Témakörök

Magán- és közéleti kommunikáció

Tartalmak

A szóbeli és írásbeli közlésmód kifejezési formáinak azonossága és különbsége a magán- és a közéleti kommunikációban.

A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás.

A mondat mibenléte, fajtái. Az egyszerű mondat szerkezete, a mondatrészek és a szintagmák. A mondattanhoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek.

Az egyszerű mondat

A szóalkotási módok

A szóösszetétel: az alá- és a mellérendelő összetett szavak. A mozaikszók. A gyakori szóalkotási módok rendszerező összefoglalása (szóképzés, szóösszetétel).

Helyesírási ismeretek

Az egyszerű mondat helyesírása (vessző, gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző). Az összetett szavak, a mozaikszók helyesírása.

Könyv- és

könyvtárhasználat

A könyvtár írott és a modern technológián alapuló dokumentumainak felhasználása különféle témák feldolgozásában. Forráshasználat, forrásjegyzék, az idézés módjai.

Fogalmak

Mondatfajták: kijelentő, felkiáltó, kérdő, óhajtó, felszólító mondat; tagolatlan, tagolt; tö- és bővített mondat, hiányos szerkezetű mondat; mondatrészek: az alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző fajtái és kifejezőeszközei; az alany-állítmányi viszony; alárendelő és mellérendelő szintagma.

Szóösszetétel, alárendelő összetett szavak: alanyos, tárgyas, határozós, jelzős összetétel; mellérendelő összetett szavak; valódi szóösszetétel, szóismétlés, ikerszavak; jelentéssűrítő összetételek; mozaikszavak.

Vita, megbeszélés, felszólalás, hozzászólás, kiselőadás.

Forrásjegyzék, idézet, hivatkozás.

IRODALOM

Témakörök

Ritmus, kép, kifejezőmód – líra alapformái (dal, elégia, óda, himnusz, epigramma)

Tartalmak

Különféle témájú lírai alkotások a klasszikus és kortárs, magyar irodalomból, a lírai szerkezet, a műfaji sajátosságok, a versformák változatai.

A kispika műfaji

változatai: novella, elbeszélés – anekdota

Anekdotikus történetek, kispikai alkotások a magyar és a világirodalom különböző korszakaiból. Az anekdota változatai, felépítése; a novella szerkezeti jellemzői.

A regény változatai

Magyar történelmi események és korszakok megidézése az irodalomban, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán és mások műveiben. Epikai alkotások a világirodalomból (novellák, regényrészletek).

Irodalom és kulturális élet a reformkorban

Olvasmányok a reformkor irodalmából, szerzők és művek, írók és olvasók, írói életpályák, irodalmi társaságok, folyóiratok, színházi élet, irodalmi kapcsolatok. Romantikus életérzés, életmód, stílusjegyek. Az irodalom, festészet, a zene néhány közös vonása a romantikában.

Memoriter

Teljes művek és részletek előadása (a feldolgozott művekből hat-nyolc vers, egy-egy tizenöt-húsz soros próza és drámarészlet).

Fogalmak

Anekdota, novella, regény; dal, elégia, óda, himnusz, epigramma, ars poetica; líra szerkezet; értekező próza; komikum, humor, helyzetkomikum, jellemkomikum, disztichon: hexameter, pentameter; verslábak

Szerzők és művek

Arany János: egy-két műve; Részletek Jókai Mór: A kőszívű ember fiai vagy más regényéből, Kölcsey Ferenc: Himnusz, Huszt, Parainesis (részlet); Mikszáth Kálmán egy-két novellája, karcolata; Petőfi Sándor: Reszket a bokor, mert... , Szeptember végén és még két-három mű; Vörösmarty Mihály: Szózat.

A továbbhaladás feltételei

Részvétel a közéleti kommunikáció iskolai helyzeteinek különféle formáiban felszólalás, hozzászólás formájában. Saját vélemény megfogalmazása (az érvelés alapvető szabályait követve) a mindennapi élet egyszerűbb, a korosztály által is átlátható problémáiról, olvasmányokról. Udvarias együttműködés felnőtt és kortárs beszédpartnerekkel.

A megértést biztosító hangos és néma olvasás, szövegű folyamatos felolvasás, szövegmondás. Rendezett, egyéni íráskép.

Különböző műfajú (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) szövegek szerkezetének és jelentésének bemutatása. Epikus olvasmányok, olvasott, látott drámai alkotások szerkezeti elemeinek elkülönítése, a fő- és mellékszereplők jellemzése. A szépirodalmi művekben megjelenő helyzetek és jellemek, érzelmek és gondolatok egyszerűbb összefüggéseinek bemutatása szóban és írásban. A lírai formanyelv (ritmus, rím, hangzás, képiség) stílus eszközeinek felismerése. Vázlat készítése szóbeli megnyilatkozáshoz, cselekményvázlat írása.

Az egyszerű mondat részeinek, szintagmáinak megnevezése, elemzése. A mondatfajták biztos megkülönböztetése. A szóalkotás gyakori módjainak fölismerése és elemzése. A tanult nyelvhelyességi és helyesírási szabályok megfelelő alkalmazása: a központozás, a tanulmányok során előforduló tulajdonnevek, a belőlük képzett melléknevek helyesírásának, az egybe- és különírás elveinek ismerete és megfelelő alkalmazása. A Magyar helyesírási szótár önálló használata.

A tárgyalt irodalmi művekhez, a mindennapi élet kérdéseinek megválaszolásához ismeretanyagok keresése a könyvtár nyomtatott és elektronikus információhordozóinak felhasználásával.

Részvétel a csoportos történetalkotásban, az improvizációban és az elemző beszélgetésekben.

8. évfolyam

Óraszám: 3,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

A beszédpартnerek különböző kommunikációs helyzetekben megjelenő érzelmi viszonyulásainak, eltérő álláspontjának ismertetése rövid szóbeli összefoglalásban.

Saját álláspont kialakítása a beszélgetőpartner/ek álláspontjával szemben. A másik szempontjait figyelembe vevő, személyiségét, véleményét tiszteletben tartó érvelés technikáinak megfigyelése, ennek megfelelő érvrendszer és magatartásforma kialakítása közös munkával egy-egy megadott szituációban.

Szituációs vagy szerepjátékok különféle irodalmi és köznapis szóbeli kommunikációs helyzetekhez kapcsolódóan A részvétel, a saját megnyilvánulás értékelése szituációs gyakorlatokban.

Gyakorlatok a nyelvváltozatok szókészletének tudatos használatára a különféle kommunikációs helyzetekben, a nyelvi illemnek megfelelően.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Különféle sajtótermékek értelmező felolvasása, jelentésének kibontása, hatáskeltő eszközeinek azonosítása, megnevezése, értékelése tanári segítséggel.

A tájékoztató és a véleményt közlő műfajok elkülönítése: hír, tudósítás; cikk, kommentár; riport, interjú.

Az olvasott szépirodalmi és egyéb szövegek mögöttes jelentéseinek tudatos keresése, megfogalmazása tanári irányítással és / vagy csoportmunkával.

3. Szövegalkotás írásban (íráskép, helyesírás)

A helyesírás értelemtükröző szerepének felhasználása különféle írásbeli műfajokban.

Az idézés és a párbeszéd írásmódjának helyes alkalmazása.

Tapasztalatszerzés a mindennapi élet alapvető hivatalos iratainak (kérdőív, nyugta, kérvény, önéletrajz) megfogalmazásában.

Mindennapi élethelyzetekhez, irodalmi olvasmányokhoz kapcsolódó véleményalkotás és -nyilvánítás árnyalt kifejezőmódjainak ismerete és használata önálló fogalmazásban.

Ismertetés, könyvvajánlás, kritika írása, kiselőadás tartása irodalmi művekről, filmalkotásokról különféle idézési módok alkalmazásával, például egyenes és függő idézet, teljes mondat, kulcsszó stb. idézésével.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Mindennapi, közéleti és szakmai problémákról vagy irodalmi témákról ismeretek, érvek, példák gyűjtése a könyvtári tárgyi katalógus segítségével.

A könyvtár nyomtatott dokumentumainak (segédkönyv, kézikönyv, ismeretterjesztő könyv, folyóirat), elektronikus információhordozóinak felhasználásával egyszerűbb téma önálló vagy csoportos feldolgozása: problémafelvetés, forrásválasztás és -feldolgozás segítséggel, beszámoló készítése szóban vagy írásban, hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával.

Önálló problémafelvetés, források kiválasztása, többféle forrásból gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása önállóan vagy csoportmunkával, az összegyűjtött anyagról szóbeli és/vagy írásos beszámoló készítése.

A tanult művek közvetlen és tágabb kontextusára vonatkozó ismeretek bővítése önálló könyvtári munkával; az adatok felhasználása az értelmezésben, elemzésben.

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

Mondatelemzési jártasság az összetett mondat feldolgozásában: a tagmondatok sorrendjének, a szintagmák szerkezetének és jelentésének fölismerése, értelmezése, fogalmi szintű megnevezése.

A magyar nyelv legfőbb szórendi szabályainak helyes alkalmazása. Gyakorlatok a szórend megváltoztatásával a jelentés formálására.

A magyar nyelv és a tanult idegen nyelvek nyelvtani szerkezetének összehasonlítása megadott szempontok alapján.

Példák keresése a nyelvhelyesség kérdéseiben. Alapvető nyelvhelyességi hibák, hibatípusok megnevezése, felismerése idegen és saját szövegben.

6. Az irodalom és az olvasó kapcsolata

A cselekmény legfontosabb szerkezeti elemeinek elkülönítése, azonosítása, szerepének, tartalmának értékelése elbeszélő művekben.

Népszerű epikus műfajok, drámai vagy filmalkotások elemzése a hatáskeltés, a bennünk megjelenő tipikus helyzetek és jellemek szempontjából.

A befogadás tapasztalatainak tudatosítása, a téma, az írói látásmód és álláspont megértése.

Az irodalmi kifejezésformák sajátosságai

A szöveg hangzásának és írott képének összefüggése, az illusztráció, a tipográfiai eszközök szerepének átlátása.

A művészi kifejezés módok, stílus eszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

A megismert műfajok, stílusalakzatok, szóképek megnevezése, jellemzése példákkal.

A magyar irodalom nagyobb korszakaira vonatkozó ismeretek önálló összefoglalása.

Korokhoz kötődő ismétlődő témák, kérdésfelvetések meglátása irodalmi művekben és értekező prózai alkotásokban.

Egy-egy irodalmi mű fogadtatásának ismerete a saját korában, jelentősége az utókor szemében.

Párhuzamok keresése a Nyugat első nemzedékének irodalmi alkotásai és a korabeli képzőművészet között – más tantárgyakban tanult ismeretek, könyvtári adatgyűjtés felhasználásával.

Tájékozódás az irodalom kronológiájában és „földrajzában”, a helyi hagyományok, irodalmi emlékek ismerete.

Az olvasott művek elhelyezése a korban, néhány fontos részlet földidézése az alkotók életrajzából.

Figyelem a kortársi kapcsolatokra, az irodalom és más művészeti ágak közti összefüggésekre.

Hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlítása.

Néhány alapvető irodalmi téma és motívum jelentésének elemzése.

Rögtönzés a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával, a társművészetek eszköztárának bevonásával.

Irodalmi művekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének felfogása, értelmezése és megvitatása.

A művészi kifejezés módok, stílus eszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése

Irodalmi és filmszereplők jellemének megítélése, érvelés a saját álláspont mellett a szöveg felhasználásával.

Olvasmányválasztás indoklása néhány szempont felsorolásával.

Egymástól lényegesen különböző esztétikai normákhoz kapcsolódó művek összehasonlítása. Egy-két korszak a saját kortól, eltérő művészi és nem művészi szépségességének bemutatása.

A személyes, egyéni ízlés szerepének bemutatása egy-egy alkotás, jelenség megítélésében, választott példákön (kritikák, csoportos feldolgozás, vita) keresztül.

Különböző konfliktuskezelési eljárások megfigyelése és gyakorlása műalkotások és mindennapi szövegműfajok kapcsán.

MAGYAR NYELV

Témakörök

A tömegkommunikáció

Tartalmak

Alapismeretek a tömegkommunikációról nyelvi szempontból, elsősorban a befogadás oldaláról. A tömegkommunikáció néhány gyakori szövegműfaja: hír, tudósítás; cikk, kommentár, kritika; interjú, riport. A reklám, a hirdetés, az apróhirdetés eszközei és hatása.

Az összetett mondat

Az összetett mondat szerkezete, a tagmondatok sorrendje. Az alárendelő és a mellérendelő mondat fajtái. A szórend alapvető kérdései az egyszerű és az összetett mondatban. A többszörösen összetett mondat. A mondat és a szöveg viszonya.

A tanult leíró nyelvtani fogalmak rendszerezése

A nyelvi szintek. A nyelvi szintekről tanultak rendszerezése: a mondat szerkezete és jelentése, a szó szerkezetek (szintagmák) kifejezőeszközei; a szófajok rendszere; alaktani ismeretek: szó, szóelem, egyszerű szó, összetett szó, alapszó, képzett szó; a magyar hangrendszer, a mondatfonetikai eszközök.

Helyesírási ismeretek

A magyar helyesírás alapelvei. Az összetett mondat központosítása. A párbeszéd és az idézetek írásmódja.

Kitekintés a magyar nyelv életére	Nyelvváltozatok és nyelvi normák a mai magyar nyelvben. Nyelvünk eredete, rokonsága. A magyar nyelv típusa: néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátossága, szórendjének jellemzői.
Szövegműfajok és kifejezési formájuk	A mindennapi élet néhány alapvető hivatalos irata: a nyugta, kérdőív, kérvény, önéletrajz tartalmi és formai kérdései. Ismeretek a véleménynyilvánítás néhány szóbeli és írásbeli műfajáról az olvasmányok feldolgozásához kapcsolva: ismertetés, könyvajánlás, kritika, olvasónapló. Az idézés módja: egyenes és függő idézet. A paródia kifejezőeszközei.
Könyv- és könyvtárhasználat	A tárgyi katalógus használata önálló feladat megoldásához, cédulázás, vázlat, forrásjegyzék készítése a gyűjtött adatokról.

Fogalmak

Összetett mondat: mondategység (tagmondat), főmondat, mellékmondat; utalószó, kötőszó, a mellérendelő mondat fajtái: kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó, következtető; az alárendelő mondat fajtái: állítmányi, alanyi, tárgyi, határozó, jelzői alárendelés; sajátos jelentéstartalmú mondat: feltételes, hasonlító; többszörösen összetett mondat.
Mondatfonetikai eszközök rendszere: hangsúly, hanglejtés, szünet, tempó.
A magyar nyelv szórendje.
Egyenes és függő idézet.

IRODALOM

Témakörök	Tartalmak
A népszerű irodalom műfajai	Változatos témájú irodalmi művek olvasása és feldolgozása a magyar irodalomból.
Az irodalom nagy témáiból	Regények, regényrészletek, elbeszélések, lírai alkotások a magyar irodalom visszatérő nagy témáit feldolgozó irodalmi alkotások köréből (ifjúkor és felnőtt kor, társas kapcsolatok, utazás, identitás stb.).
A Nyugat nemzedékének irodalmából	Irodalmi és kulturális élet a Nyugat első korszakában. Szépirodalmi alkotások a Nyugat nemzedékének íróitól és költőitől.
A dráma világa	Legalább egy dráma (tragédia vagy vígjáték) feldolgozása, megtekintése.
Kortárs irodalom – kortárs írók és olvasók	Olvasmányok a szélesebb értelemben vett kortárs irodalomból. Regionális kultúra és irodalmi élet.
Tánc és dráma	Improvizáció – közösen egyeztetett témára, együttesen kidolgozott történetváz alapján.

Memoriter

Teljes művek, műrészletek szöveghű földézése (négy-öt vers feldolgozott művekből, egy-egy 15-20 soros próza- vagy drámarészlet).
Idézetek alkalmazása célnak és a szöveggörnyezetnek megfelelően szóban és írásban, a forrás megjelölése.

Fogalmak

Epikai szerkezet, drámai szerkezet, monológ, dialógus, tragédia; szatíra, szimbólum.

Szerzők és művek

Ady Endre: A föl-földobott kő, Párisban járt az ősz és két-három verse; Babits Mihály egy-két műve; József Attila: három-négy verse, Kosztolányi Dezső egy-két műve; Radnóti Miklós két-három verse, Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig vagy más regénye, vagy egy regényrészlete és egy novellája; hat-nyolc vers a XX. századi magyar irodalomból, például Illyés Gyula, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Pilinszky János, Wass Albert, Weöres Sándor és mások műveiből egy-egy.

A továbbhaladás feltételei

A köznyelv, a tanult szaknyelv, a társalgás és a szleng szóképzésében meglévő eltérések felismerése és a kommunikációs helyzetnek megfelelő használatuk.

Tájékozottság az alapvető tömegkommunikációs műfajokban, a média szerepének és hatásának felismerése.

A szöveg értő befogadását biztosító olvasás, különféle műfajú szövegek kifejező felolvasása, memoriterek elmondása.

A tanulmányokhoz szükséges eszközszintű íráskészség, jól olvasható esztétikus írás. A feldolgozott művekről, olvasmányélményekről, színházi előadásról összefoglalás készítése a témának, a kommunikációs alkalomnak megfelelő stílusban felelet vagy rövid írásos beszámoló formájában. A megismert műfajok stílus eszközeinek megnevezése tárgyszerűen a tanult szakkifejezésekkel, jellemzésük példákkal. Az olvasott művekben megjelenített emberi problémák bemutatása önálló véleménynyilvánítással. Ismeretek a magyar irodalom nagyobb korszakairól (reformkor, a XX. század első és második fele), néhány alkotó portréja, az olvasott művek elhelyezése a korban.

A népszerű irodalom néhány gyakori műfajának ismerete, hatáskeltő eszközeik jellemzése.

A leíró nyelvtani ismeretek rendszerezése: hangtani, szó- és alaktani, jelentéstani, mondattani jelenségek fogalmi szintű megnevezése, elemzése egyszerűbb esetekben, a szórend és a jelentés összefüggésének fölismerése. Mondattani nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása szóban és írásban. Az idézés, a párbeszéd, a központozás helyesírása.

A gyakrabban használt mindennapi hivatalos iratok jellemzőinek ismerete.

Tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, helyéről a világ nyelvei között.

Jártasság az önálló könyvtári munkában, a tárgyi katalógus használatában.

Színházi előadás megtekintésének élménye alapján beszámoló készítése. Részvétel az improvizációs játékokban.

Ellenőrzés, értékelés

A tanulók írásbeli beszámoltatásának formái:

- Év eleji diagnosztikus felmérés
- Folyamatos, formatív beszámoltatások
 - Témazáró dolgozat: magyar nyelvtan: 3 témazáró, 4- 6 tollbamondás
 - magyar irodalom: 2-3fogalmazás és/vagy témazáró
 - Írásbeli felelet
- 8. évfolyam végén vizsgadolgozat

A tanulók szóbeli értékelésének szempontjai:

- A fogalmak ismeretének fokozatos, az életkori teljesítőképeséghez szabott megkövetelése:
- 5-6. évfolyamon a nyelvtani és irodalmi fogalmak felismerése,
- 7-8. évfolyamon megnevezésük definíció formájában, valamint az ismeretek önálló alkalmazása.
- Szövegértésben és szövegalkotásban az évfolyamon megkövetelhető szint elérése, a tanultak önálló és biztonságos felhasználása az irodalmi és az ismeretterjesztő művek feldolgozásában, az irodalmi és a személyes élmény megfogalmazásában.
- A 8. évfolyamon elvárható legalább egy téma, résztema adatgyűjtésen alapuló önálló kidolgozása szabadon választott vagy adott témában és/vagy műfajban.

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK HON ÉS NÉPISMERET

5–8. évfolyam

Célok és feladatok

A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy célja hogy megértse a folyamatosság és a változás-változtatás történelmi szerepét, és ezen keresztül mutassa meg, hogy minden nemzedéknek megvan a maga felelőssége a történelem alakításában. Mindez a jelen ellentmondásos folyamataiban való eligazodást is szolgálja.

A tantárgy feladata elsősorban a történelmi szemlélet fejlesztése. Annak tudatosítása, hogy a széles értelemben vett emberi műveltség minden eleme felhalmozási folyamat eredménye.

A tantárgy másodsorban jól segíti a kulcskompetenciák fejlesztését. Különösen igaz ez az anyanyelvi kommunikáció, a szociális és állampolgári képességek és a hatékony, önálló tanulás készségének erősítése, további fejlesztése terén. A történelem és állampolgári ismeretek fejlesztési követelményei és tananyaga segítségével bővíthető az információs társadalom technológiáiban való jártasság is. A történelem órán a tanulók kifejezik gondolataikat, érzéseiket, véleményüket szóban és írásban egyaránt. Fontos szerepet kap a különféle típusú szövegek (források) összegyűjtése, feldolgozása. A történelem múltismereti és a társadalomismeret jelenismereti szempontjai segítségével a tanulók tájékozódni tudnak a múlt, valamint saját koruk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. A társadalomismerettel való foglalkozás az ismeretek nyújtásán túl mindenekelőtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok értelmezéséhez, feloldásához szükséges képességek fejlesztését jelenti.

Történelem tanításunk a múltat élményszerűen megjelenítő történetek tanításán alapul. A 10–12 éveseket általában a konkrét gondolkodás jellemzi. Az 5–6. évfolyamos tanulók a történelmi tényeket, fogalmakat, összefüggéseket a megelevenített eseményekből és jelenségekből – a történetekből – kiindulva érthetik meg a legkönnyebben. A történet a múlt színes, sodró valóságának szintézise, amely az elmúlt korokat átélhetővé, érzékelhetővé, szemlélhetővé teszi. Ezt a képszerűen megjelenített múltat már az 5–6. évfolyamokon is elemzés tárgyává kell tenni, le kell vonni a megfelelő következtetéseket, általánosításokat, és azokat bele kell helyezni a történelmi ismeretek rendszerébe.

A 7–8. évfolyamok történelemtanítása – a korábbi évfolyamok eredményeire támaszkodva – a múlt valóságát összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva dolgozza fel. Ezekben az évfolyamokon a történelmet már nemcsak a jellemző életképek bemutatásával, hanem a kiemelkedő események fonalára fűzve, történetileg tanítjuk. Alkalmazkodva az adott fejlődési szinthez a képszerű megjelenítésre – a történettanításra – azonban ekkor is szükség van. Mindezek együtt alkalmassá tehetik a tanulókat arra, hogy a történelem megismerésének, elemzésének alapvető módszereit elsajátítsák.

A tanulóknak arra is szükségük van, hogy a múlt ismerete mellett megértsék saját korukat. Az állampolgári ismeretek tanításának célja, hogy a diákok el tudjanak igazodni a jelen bonyolult közéletében, értsék a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok rendszerét, működését. Így a tantárgy tanítása alapot ad a demokratikus közéletben való tudatos részvételhez.

Fejlesztési követelmények

A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy fontos szerepet játszik az ismeretszerzési és feldolgozási képességek kialakításában és fejlesztésében. Szükséges, hogy a tanulók ismereteket szerezzenek saját emberi-társadalmi környezetükből, történetekből, képekből, a tömegkommunikációs eszközökből, egyszerű statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból. Fontos, hogy ezeket az ismereteket egyre önállóbban és egyre kritikusan értelmezzék, s belőlük következtetéseket tudjanak levonni.

E képességek fejlesztése közvetlenül segíti a hatékony, önálló tanulás képességének kibontakozását, megszilárdulását. Váljanak képessé a tanulók a közös munkára, saját tudásuk másokkal való megosztására, munkájuk értékelésére. A tananyag segítségével fejlődjön problémamegoldó képességük is.

A tananyag-feldolgozás folyamatában a diákok sajátítsák el a sokoldalú információgyűjtés és felhasználás képességét, a legfontosabb kézikönyvek, lexikonok, atlaszok használatát. Legyenek képesek a legfontosabb történelmi fogalmak és kifejezések készségszintű alkalmazására.

A különböző információk feldolgozása során legyenek képesek különbséget tenni tények és vélemények között, tanulják meg az információt kritikusan szemlélni, a történelmi-társadalmi jelenségek összefüggéseit megkeresni, e jelenségeket összehasonlítani.

Konkrét ismeretekhez kapcsolódóan ismerjék fel a folyamatosság és a változások szerepét a történelmi, társadalmi folyamatokban, tudatosítsák, hogy a folyamatosságnak, az értékek megőrzésének nagy szerepe van a társadalom életében. A tananyag feldolgozása során ismerjék meg azokat az alapvető elemzési, értelmezési

szempontokat, módszereket, amelyek segítségével képesek lesznek kialakítani véleményüket személyekről, helyzetekről, eseményekről, intézményekről. Ennek alapján véleményüket egyre árnyaltabban tudják megindokolni.

A történelemtanításnak-tanulásnak a tanulók szóbeli és írásos kifejezőképességének fejlesztésében is jelentős szerepe van. A tanulók szerezzenek gyakorlatot események elbeszélésében, különféle szövegek reprodukálásában. Tanuljanak meg írásban válaszolni szóbeli és írásbeli kérdésekre, vázlatot, felelettervet írni, jegyzetelni. Legyenek képesek rövid beszámolót, kiselőadást tartani egy-egy témáról különböző információk alapján. Sajátítsák el a kulturált vita technikáit és szabályait. Véleményüket lényegre törően és érvekkel alátámasztva fejtsek ki. Ugyanakkor legyenek képesek a másik fél véleményét is pontosan megérteni és figyelembe venni hozzászólásaikban.

A történelmi események időben és térben játszódnak, hatékony történelmi tudat nem alakulhat ki időbeli és térbeli tájékozódási képesség nélkül. Ennek gyakorlására ezért mind a négy évben folyamatosan szükség van. Az évszámok segítségével történő tájékozódó képesség fejlesztése mellett a tanulóknak el kell sajátítaniuk az idő tagolásának módszerét. A tanulóknak az eseményeket térben is el kell tudni helyezniük. Gyakorlatot kell szerezniük különböző méretarányú térképek olvasásában és annak megítélésében, hogy a földrajzi környezet hogyan hat egy-egy ország, térség fejlődésére.

A képességek hatékony fejlesztésének fontos eszköze a differenciált tanulásszervezés, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása (egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka).

5. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét

Fejlesztési feladatok

Ismeretszerzés, tanulás

Képi információk gyűjtése.

Lelet és rekonstrukció összevetése.

Rekonstrukciós rajzok és néprajzi képi források összehasonlítása.

Az egyes korszakok jellemző tárgyainak, szerkezetek működésének felderítése, ismertetése.

Tájékozódás könyvtárban az egyes történelmi személyiségekkel, eseményekkel kapcsolatos gyermekirodalomban.

Párhuzamok keresése a megismert történelmi élethelyzetek, események és mai éltünk között.

Annak felderítése, hogy milyen környezeti változások erednek az ókorból.

Információk gyűjtése a tankönyv és olvasókönyv szövegéből.

Annak felismerése, hogy a gondolatok rögzítésének, az írás feltalálásának milyen jelentősége volt az emberiség történetében.

A tanári elbeszélés megjegyzése.

Képi és szöveges információk együttes kezelése.

Képek jellemző vonásainak kiemelése, rendszerezése.

Kifejezőképességek

Történelmi személyiségek jellemzése.

Kérdés megfogalmazása egy-egy történelmi témáról.

A megismert történelmi fogalmak alkalmazása élőbeszédben.

Rajz, festmény, modell készítése történelmi eseményről, helyszínről, élethelyzetről.

Történelmi személyek vagy csoportok konkrét tetteinek megokolása.

Történelmi szituációk eljátszása, megjelenítése.

Egyszerű írásos források szövegének megértése, értelmezése tanári segítséggel.

Történetek mesei és valóságos elemeinek megkülönböztetése tanári segítséggel.

Tájékozódás időben

Történelmi események időrendbe állítása.

Az őskor és ókor megkülönböztetése.

A jelen, a múlt és a régmúlt megkülönböztetése.

A Kr.e., Kr.u., illetve az évtized, évszázad, évezred fogalmak megértése, gyakorlása.

Tájékozódás térben

- A felsorolt helyekhez események kapcsolása.
- Az események helyszíneinek megnevezése.
- A követelményeiben felsorolt helyek felismerése, megmutatása különböző méretarányú térképen.
- Távolságbecslés különböző léptékű térképeken, számítás.
- A földrajzi és a történelmi atlasz összehasonlítása az egyes időszakoknak és helyszíneknek megfelelően.
- Térképolvasás a térkép grafikai és a megismert térképjelek segítségével.

Témakörök	Tartalmak
Élet az őskorban	<p>Az ősember nyomai a Földön. Hogyan élt a gyűjtögető, halászó, vadászó ember. A földművelő és az állattenyésztő ember. Az első mesterségek és a csere kialakulása. Természeti népek napjainkban, varázslat és művészet.</p> <p><u>Fogalom:</u> őskor, ősember, régészet, eszközhasználat és eszközkészítés, munkamegosztás, gyűjtögetés, vadászat, halászat, földművelés, állattenyésztés, termelés, kézművesség, csere, mágia (varázslat)</p> <p><u>Évszám:</u> nagyon régen, régen</p>
Az ókori Kelet világa	<p>A történelem korszakai. Egyiptom, „a Nílus ajándéka”. A rejtélyes piramisok. Törvényalkotás az ókorban, az írás kialakulása. Mítoszok és mondák az ókori keletről.</p> <p><u>Fogalom:</u> ókor, öntözéses földművelés, fáraó, piramis, építészet, szobrászat, múmia, hieroglifa, többisten-hit, város, birodalom, ékírás</p> <p><u>Helynév:</u> Afrika, Ázsia, Egyiptom, Nílus, Mezopotámia, Tigris, Eufrátesz</p> <p><u>Évszám:</u> kb. 5000 éve</p>
Ószövetségi történetek	<p>A Biblia. Bibliai tájak. Ószövetségi történetek.</p> <p><u>Fogalom:</u> Biblia, Ószövetség, egyistenhit</p> <p><u>Név:</u> Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid</p> <p><u>Helynév:</u> Jeruzsálem</p>
Az ókori görögök életéből	<p>Történetek a görög mondavilágból. Görög istenek és az olimpiai játékok. Hajó és kereskedelem. Görög városállamok: Athén és Spárta. Hősök és csaták. Az athéni népgyűlés. Történetek Nagy Sándorról.</p> <p><u>Fogalom:</u> városállam, piac, kereskedelem, népgyűlés, démosz, demokrácia, mítosz, színház</p> <p><u>Név:</u> Zeusz, Pallasz Athéné, Homérosz, Dareiosz, Xerxész, Miltiádész, Periklész, Nagy Sándor</p> <p><u>Helynév:</u> Európa Olümposz, Olümppia, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Marathon</p> <p><u>Évszám:</u> Kr.e. 776, Kr.e.V század, kb. 2500 éve,</p>
Az ókori Róma évszázadai	<p>Mondák Róma alapításáról, a királyságról és a köztársaságról. Hadvezérek és csaták: a pun háborúk történetéből. Julius Caesar és hadserege. Egy ókori nagyváros: Róma – vízvezetékek, fürdők, amfiteátrumok, bérházak. A rómaiak Magyarország területén.</p> <p><u>Fogalom:</u> királyság, köztársaság, rabszolga, gladiátor, császár, provincia, amfiteátrum, barbár, népvándorlás</p> <p><u>Név:</u> Romulus, Hannibál, Julius Caesar,</p> <p><u>Helynév:</u> Itália, Róma, Karthágó, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum</p> <p><u>Évszám:</u> Kr.e. 753, kb. 1500 éve, 476</p>

A kereszténység születése	Történetek Jézus életéről. A kereszténység fő tanításai. A keresztény időszámítás. <u>Fogalom:</u> keresztény, evangélium, megváltó, apostol, vallás, egyház, püspök <u>Név:</u> Jézus, Mária, József <u>Helynév:</u> Betlehem <u>Évszám:</u> 476
A magyar történelem kezdetei	A magyar nép eredete: mondák és valóság. Az Uráltól a Kárpát-medencéig. A honfoglalás. <u>Fogalom:</u> finnugor, őshaza, nomád pásztorkodás, nemzetség, törzs, törzsszövetség, fejedelem, táltos, honfoglalás <u>Név:</u> Álmos, Árpád <u>Helynév:</u> Urál, Volga, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence <u>Évszám:</u> 895
Honismeret	Római kori emlékek Budapesten Élet az ókori Aquincumban Óbuda a népvándorlás és a honfoglalás korában
Hagyományismeret	Az írás kialakulása, fajtái, fejlődése Nagyvárosi kultúra a Római Birodalom területén Élet a házban. Ünnepek, ünnepkörök. Munkamegosztás
Mindennapi élet, életmódtörténet	Gyűjtögető, halászó, vadászó életmódot folytató népek napjainkban. A család és a gyermek az ókori Görögországban és napjainkban.

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon különbséget tenni a történelem forrásai (tárgyi, írásos, szóbeli) között. Tudja, hogy a tanult történetek közül melyik történt előbb, melyik később, mennyivel – a megadott lépték szerint. Tudja, hogy az egyes történetek eseményeihez milyen nevek, helyszínek kapcsolhatók. Tudjon tanult történetet elmondani kérdések alapján a megjelölt fogalmak felhasználásával. Tudja a tanult történetek eseményeinek helyszíneit különböző léptékű térképeken megmutatni. Tudjon kérdéseket feltenni a tanult történetekhez. Tudjon különbséget tenni a történetek mesei és valóságos eseményei között. Tudjon elvégezni egyszerű kronológiai számításokat.

6. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Képi információk gyűjtése egy adott témáról.

Korabeli építészeti és tárgyi emlékek megfigyelése.

Korabeli használati tárgyak, leletek funkcióinak, használatának felismerése.

A középkorból eredeztethető környezeti változások felderítése tanári segítséggel.

Tájékozódás a korosztálynak készült történelmi tárgyú lexikonok, enciklopédiák, ismeretterjesztő könyvek körében. Használatuk megismerése.

Egyszerűbb korabeli írásos források olvasása (legenda, krónika, históriás ének, emlékirat).

A megjelölt személyiségek, fogalmak összekapcsolása.

Egyszerű mennyiségi mutatók (lakosság, terület) gyűjtése, értelmezése.

A hírközlés kezdetei, a könyvnyomtatás jelentőségének felismertetése.
 A képek közti összefüggések felismerése, rendszerezése.
 Tárgyi és építészeti emlékek vizsgálata a velük kapcsolatos kérdésekre adandó válaszok útján.
 Oktatófilmek elemzése tanári segítséggel.
 Egyszerű mennyiségi adatok összevetése.
 Vázlat készítése tanári segítséggel.
 Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegben.
 A középkorból eredeztethető ma is élő népi hagyományok, szokások gyűjtése.

Kifejezőképességek

A látott építészeti, tárgyi emlékek reprodukálása emlékezetből.
 Kérdés és válasz megfogalmazása egy-egy történelmi témáról.
 Összefüggő élőbeszéd gyakorlása megadott történelmi témáról a megismert fogalmak felhasználásával.
 Adott korszakban, szituációban élt ellentétes történelmi személyiségek jellemzése
 Életképek összeállítása és megjelenítése adott témáról előzetes kutatómunka alapján, tanári segítséggel.
 Kérdések megfogalmazása egyszerű korabeli írásos forrásokról, tanári segítséggel.
 Érvek gyűjtése, vélemény alátámasztására, cáfolására.

Tájékozódás időben

A történetek alapján elkülöníthető korszakok jellegzetességeinek felismerése tanári segítséggel.
 A történelmi múlt jelenben való továbbélésének felismerése.
 Történelmi események időrendbe állítása.
 Annak gyakorlása konkrét példák segítségével, hogy a különböző területeken végbement események közül melyik történt előbb, melyik később.

Tájékozódás térben

A földrajzi elhelyezkedés és a történetekben megjelenő események összefüggéseinek felismerése tanári segítséggel.
 Országok területi változásainak megfigyelése különböző történelmi atlaszokon.

Témakörök

Tartalmak

Képek a középkori Európa életéből

Nagy Károly birodalmában. Az arab hódítás. A középkori egyház. A kolostorok világa: oklevelek, krónikák, legendák. Milyen volt a középkori uradalom és falu? Hűbérurak és hűbéresek. A középkori várak. A lovagi élet. A középkori városok. Céhmesterek és kereskedők. Európa a XV. században.
Fogalom: középkor, iszlám, kalifa, pápa, szent, ereklye, eretnek, kolostor, szerzetes, kódex, uradalom, robot, jobbágy, jobbágytelek, nyomásos gazdálkodás, hűbérúr, hűbéres, vár, lovag, középkori város, kiváltság, polgár, adó, vám, céh, járványok, távolsági kereskedelem, kereslet-kínálat
Név: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Szent Ferenc
Helynév: Frank Birodalom, Arab Birodalom, Mekka, Bizánc, Német-római Császárság
Évszám: 800

Magyarország az Árpádok idején

Letelepedés – kalandozó hadjáratok. Géza és I. István. István király udvarában. László és Könyves Kálmán. A tatárjárás. Kultúra az Árpád-korban.
Fogalom: kalandozás, vármegye, tized, ispán, tatár, kun
Név: Géza fejedelem, I. István, Gellért püspök, I. László, Könyves Kálmán, Julianus barát, IV. Béla
Helynév: Esztergom, Székesfehérvár, Erdély, Buda, Muhi
Évszám: 1000, 1241–1242, 1301

Virágzó középkor Magyarországon	<p>Károly Róbert. Nagy Lajos, a lovagkirály. Zsigmond, a császár és király. Egy középkori magyar város. Hunyadi János. Mátyás király. Bárók, nemesek, jobbágyok. Mohács. Buda elfoglalása.</p> <p><u>Fogalom:</u> Aranyforint, bandérium, nemes, báró, ősiség, kilenced, kormányzó, végvár</p> <p><u>Név:</u> I. Károly, I. Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. Mátyás, Dózsa György, II. Lajos, I. Szulejmán</p> <p><u>Helynév:</u> Bécs, Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács</p> <p><u>Évszám:</u> 1456, 1514, 1526, 1541</p> <p>Felfedezők és hódítók. Harc a tengerekért. Szemben a pápával: Luther és Kálvin.</p>
Az újkor kezdetén	<p>Kultúra és tudományok az újkor kezdetén.</p> <p><u>Fogalom:</u> újkor, felfedező, gyarmat, világkereskedelem, manufaktúra, bankár, hitel, reformáció, protestáns, katolikus megújulás, parlament</p> <p><u>Név:</u> Kolumbusz, Magellán, Luther, Kálvin, Gutenberg, Leonardo da Vinci, Galileo Galilei</p> <p><u>Helynév:</u> Amerika, egyes európai államok</p> <p><u>Évszám:</u> 1492, 1517</p>
Magyarország az újkor kezdetén	<p>Török világ Magyarországon. A várháborúk hősei. Életképek a királyi Magyarországról. Erdély aranykora. Történetek a függetlenségi küzdelmekről. Buda visszafoglalása. II. Rákóczi Ferenc szabadságharca.</p> <p><u>Fogalom:</u> szpáhi, janicsár, pasa, végvár, kuruc, labanc</p> <p><u>Név:</u> Dobó István, Zrínyi Miklós, Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc</p> <p><u>Helynév:</u> Királyi Magyarország, Hódoltság, Erdélyi Fejedelemség, Gyulafehérvár, Eger, Szigetvár, Pozsony, Isztambul</p> <p><u>Évszám:</u> 1552, 1686, 1703–1711</p>
Honismeret	<p>Élet a középkori és a kora újkori Óbudán</p> <p>Középkori városok Európában és Magyarországon</p> <p>A paraszti munka, a faluközösség, az ember életfordulói</p>
Mindennapi élet, életmódtörténet	<p>Mátyás király asztalánál – az étkezés történetéből. Pestis, himlő, kolera-járványok a középkortól napjainkig.</p>

A továbbhaladás feltételei

A diák legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Tudjon információt gyűjteni adott történelmi témában, tanári segítséggel. Tudjon tanult történetet önállóan elmesélni a megjelölt fogalmak felhasználásával. Tudja a tanult történet lényegét kiemelni. Tudjon különböző korszakokat térképen beazonosítani. Tudjon távolságot becsülni és számításokat végezni történelmi térképen.

7. évfolyam**Óraszám: 2 óra/hét****Belépő tevékenységformák****Ismeretszerzési és feldolgozási képességek**

Információk gyűjtése statisztikai adatokból.

Önálló kutatás adott témában, melynek végeredménye rövidebb összefoglaló kiselőadás vagy esszé.

Könyvtári kutatás megadott témában és szempontok alapján kézikönyvekből és ismeretterjesztő művekből.

Korabeli írásos források összevetése megadott szempontok alapján.

Történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélésének összevetése.

Különböző típusú képi információk gyűjtése egy adott témához.

Információk gyűjtése CD-k, DVD-k segítségével előre meghatározott szempontok alapján.

Kutatás informatikai eszközök felhasználásával adott témában tanári segítséggel.

Írásos források összegyűjtése megadott szempontok alapján.

A hírközlési forradalom jelentőségének megértése.

Anyaggyűjtés tanári segítséggel több szempontból egy adott témában.

Különböző képi információk jellegzetességeinek felismerése.

Valamely kijelölt téma több szempontú feldolgozása csoportmunkában, tanári irányítással.

A XIX. századi történelmi eseményekről szóló dalok, történetek, mondák feldolgozása.

Kifejezőképességek

Összehasonlító diagramok, grafikonok, táblázatok készítése különböző statisztikák adatainak felhasználásával.

Szerepjáték: valamely korszak jellemző alakjának egyes szám első személyű bemutatása.

Vázlat készítése csoportmunkában.

Összefüggő felelet megadott történelmi témáról, a megismert fogalmak felhasználásával.

A megismert tematikus rajzok, ábrák élőszóban való megelevenítése.

Saját vélemény érthető megfogalmazása, mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembe vétele.

Tájékozódás időben

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek összevetése térkép alapján.

Gazdasági, társadalmi, technikai jelenségek összefüggéseinek, változásának, fejlődésének felismertetése.

Térségek gazdasági, politikai, társadalmi, technikai jelenségeinek időbeli, térbeli összevetése.

Ma is előforduló jelenségek, konvenciók, eszmék, intézmények felismerése, összevetése mai jellegzetességeikkel.

Kronologikus táblázatok önálló készítése.

Események egyidejűségének megállapítása, történelmi események elhelyezése az időben.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismertetése, történelmi térképek összehasonlítása.

Országok területi változásainak megfigyelése különböző térképeken.

Témakörök	Tartalmak
A polgári átalakulás kora	<p>Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása. Eszmék, személyiségek és események a felvilágosodás és a francia forradalom korából. Napóleon és Európa. A mezőgazdaság és a gépek forradalma. Az ipari forradalom társadalmi következményei. Életmód a kapitalizálódó Európában.</p> <p><u>Fogalom:</u> alkotmány, emberi jogok, felvilágosodás, népfelség elve, hatalmi ágak, forradalom, jakobinus, terror, nemzet, ipari forradalom, mezőgazdasági forradalom, gyár, vállalkozó, haszon, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus</p> <p><u>Név:</u> Washington, Rousseau, XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Stephenson</p> <p><u>Helynév:</u> Boston, Waterloo</p> <p><u>Évszám:</u> 1776, 1789, 1815</p>
Képek a XVIII. századi Magyarországról	<p>Mária Terézia és II. József. A soknemzetiségű Magyarország. A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon.</p> <p><u>Fogalom:</u> betelepítés, bevándorlás úrbérrendezés, állandó hadsereg, vallási türelem, államnyelv, oktatáspolitikai</p> <p><u>Név:</u> Mária Terézia, II. József</p> <p><u>Évszám:</u> 1740–1780</p>
A polgárosodás kezdetei Magyarországon	<p>Országgyűlések Pozsonyban. A magyar nyelv ügye. Gróf Széchenyi István. Kossuth Lajos. Életképek a reformkori Magyarországon. 1848. március 15-e. Polgári törvények. Nemzetiségek ébredése. Képek a szabadságharc csatáiból.</p> <p><u>Fogalom:</u> országgyűlés, arisztokrácia, alsótábla, felsőtábla, reformkor, köztelherviselés, örökvltság, zsellér, nyilvánosság, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, nemzetiség, honvédség, trónfosztás</p> <p><u>Név:</u> gróf Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petöfi Sándor, gróf Batthyány Lajos, Görgey Artúr, Bem József</p> <p><u>Helynév:</u> Debrecen, Isaszeg, Világos, Arad</p> <p><u>Évszám:</u> 1830–1848, 1848. március 15., 1849. október 6.</p>
Nemzetállamok kora	<p>Az amerikai polgárháború. Új európai nemzetállamok. Az állam új feladatai: oktatásügy, egészségügy, szociálpolitika. Versenyben a világ felosztásáért. A modern társadalmi csoportok, életmódjuk. A sokarcú munkásmozgalom fő áramlatai.</p> <p><u>Fogalom:</u> polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociálpolitika, gyarmatbirodalom, szakszervezet, anarchisták, szocializmus, szociáldemokrácia, utópia, tömegkultúra, központi hatalmak, antant</p> <p><u>Név:</u> Bismarck, Garibaldi, Lincoln, Edison, Marx</p> <p><u>Helynév:</u> Németország, Olaszország</p> <p><u>Évszám:</u> 1861–1865, 1871</p>
A dualizmus kora	<p>Magyarország a szabadságharc bukása után. A kiegyezés. Képek a politikai életről. Gazdasági felzárkózás. A polgárosodó magyar társadalom. Roma társadalom - roma életformák Világváros születik: Budapest. A hagyományos falusi társadalom élete (a lakóhely néprajzi tájegységének feldolgozása: gazdálkodás, település, életmód, népszokások, Braunhaxler). A millennium: sikerek és válságjelek.</p>

	<p><u>Fogalom:</u> emigráció, kiegyezés, közös ügyek, polgárosodás, dzsentri, nagypolgárság, kispolgárság, asszimiláció, millennium</p> <p><u>Név:</u> Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Tisza Kálmán</p> <p><u>Helynév:</u> Osztrák–Magyar Monarchia, Budapest</p> <p><u>Évszám:</u> 1867, 1867–1916</p>
Az első világháború	<p>A háború okai, céljai és jellege. Forradalom, Oroszországban. Győztesek és vesztesek.</p> <p><u>Fogalom:</u> villámháború, állóháború, hátország, békerendszer, bolsevik, szovjet</p> <p><u>Név:</u> Lenin</p> <p><u>Évszám:</u> 1914–1918, 1917</p>
Honismeret	<p>A soknemzetiségű Magyarország: nemzeti és etnikai kisebbségek együttélése, kultúrája</p> <p>Az első gyárak alapítása Óbudán (Selyemfonó, Óbudai Hajógyár, Aquincumi Porcelángyár, Goldberger Gyár)</p>
Mindennapi élet, életmódtörténet	<p>Oktatás, diákok Magyarországon a XVI. - XX. század elejéig</p> <p>Város és falu az új és a legújabb korban. Mánások, polgárok, parasztok, cselédek, társadalom és életmód</p> <p>A katasztrófavédelem kezdetei Magyarországon, a tűzoltóság megszervezése, Széchenyi Ödön.</p>

A továbbhaladás feltételei

Készítsen önállóan vázlatot az adott témáról. A diák tudjon beszámolót, kiselőadást tartani adott történelmi témáról, megadott ismeretterjesztő irodalom alapján. Tudjon egyszerű történelmi tárgyú táblázatokat, grafikonokat, diagramokat értelmezni néhány mondatban. Tudjon egyszerűbb forrásokat értelmezni tanári segítséggel. Ismerje az egyes történelmi korok, korszakok nevét és sorrendjét, ismerje egy-egy korszak fontosabb jellemzőit. Tudja, hogy a szereplő személyeknek mi volt a jelentőségük az adott időszakban. Tudja térben és időben elhelyezni az egyes korszakok fontosabb eseményeit. Tudja összehasonlítani különböző időszakok térképeit. Legyen képes egy-egy ország területváltozásait térképről leolvasni. Tudja megállapítani, hogy a magyar és egyetemes történelem megjelölt személyei közül kik voltak kortársak.

8. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Önálló vázlat készítése.

Statisztikai adatok gyűjtése jelenismereti témában.

Irányított és önálló számítógépes dokumentumkészítés, szerkesztés adott témában

Kutatás informatikai eszközök felhasználásával adott témában tanári segítséggel.

Korabeli írásos források összevetése saját szempontok alapján.

Riport/interjú készítése szemtanúkkal adott témáról megadott szempontok szerint.

Adott témájú, de eltérő adatok, adatsorok összevetése, az eltérések okainak felderítése tanári segítséggel.

Dokumentumfilmek elemzése tanári segítséggel.

A televízió, a rádió, napi és hetilapok adott témájú híryanagának összevetése tanári segítséggel.

Információk szerzése dokumentumfilmekből, televízióból, napi és hetilapokból, rádióműsorokból.

Az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek történeti szempontú elemzése (technika, ökológia, fizika, stb.)

Dokumentumfilmek és játékfilmek jellemző részleteinek értelmezése, mondanivalójának rövid leírása.

Kifejezőképességek

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek rendszerezése.
 Adott történelmi és jelenismereti téma csoportos megvitatása a tanár által előzetesen megadott szempontok alapján.
 Gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális jelenségek összefüggéseinek felismerése és megfogalmazása.
 Adott jelenismereti téma/helyzet megjelenítése szerepjátékkal.
 Statisztikai adatok bemutatása.
 Ökológiai problémák összetevőinek felismertetése, történelmi okainak felderítése.

Tájékozódás időben

Önálló kutatás az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek változásairól.
 Szinkronisztikus kronológiai táblázatok készítése.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismerése történelmi térképek összehasonlításával.

Témakörök	Tartalmak
A világ a 20-as és 30-as években	<p>Európa az első világháború után. Modern idők, a nők szerepének megváltozása. A nagy gazdasági világválság. A náciizmus Németországban. A sztálini Szovjetunió. Az Egyesült Államok és Roosevelt. Út a háború felé.</p> <p><u>Fogalom:</u> jelenkor, parlamenti demokrácia, gazdasági válság, nemzeti szocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, koncentrációs tábor, egypártrendszer, sztálinizmus, tervgazdálkodás, propaganda</p> <p><u>Név:</u> Hitler, Sztálin, Roosevelt</p> <p><u>Helynév:</u> Szovjetunió</p> <p><u>Évszám:</u> 1929–1933, 1938</p>
Magyarország a két világháború között	<p>Forradalom és ellenforradalom. Trianon és következményei. A bethleni konszolidáció. A gazdasági világválság és Magyarország. Kiűtkeresés és külpolitika. Életmód és szellemi élet a két világháború között</p> <p><u>Fogalom:</u> öszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, konszolidáció, irredentizmus, kommunisták</p> <p><u>Név:</u> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István</p> <p><u>Helynév:</u> Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Észak-Erdély</p> <p><u>Évszám:</u> 1918, 1919, 1920</p>
A második világháború	<p>Európai háborúból világháború. A totális háború. Magyarország a második világháborúban. Magyarország 1944-ben. Az európai és a magyar zsidóság tragédiája. A háború befejezése.</p> <p><u>Fogalom:</u> totális háború, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, holokauszt, „hintapolitika”, nyilasok, partizán, antifasiszta ellenállás, háborús bűnös</p> <p><u>Név:</u> Churchill, Teleki Pál</p> <p><u>Helynév:</u> Sztálingrád, Normandia, Auschwitz, Hiroshima, Jalta, Potsdam</p> <p><u>Évszám:</u> 1939, 1941, 1944. Március 19., 1944. október 15., 1945. május 9., 1945. szeptember 2.</p>

A globalizálódó világ	<p>A kétpólusú világ. Kommunista diktatúrák. A harmadik világ. A világgazdaság. Az európai integráció és az Európai Unió. Az emberi és polgári jogok. Globális problémák – a globalizáció problémái.</p> <p><u>Fogalom:</u> hidegháború, kommunista diktatúra, harmadik világ, világgazdaság, globalizáció, integráció, népességrobbanás, fogyasztói társadalom, környezetkárosítás</p>
Magyarország története napjainkig	<p>Magyarország a keleti blokkban – a koalíciós évek. Sztálinizmus Magyarországon – a Rákosi-korszak. 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár-korszak. A magyar társadalom átalakulása. A rendszerváltozás. A magyarországi romák, határon túli magyarok.</p> <p><u>Fogalom:</u> pártállam, kollektivizálás, rendszerváltozás, földosztás, államosítás <u>Név:</u> Rákosi Mátyás, Nagy Imre, Kádár János, Antall József, Göncz Árpád <u>Évszám:</u> 1945, 1948, 1956. Október 23., 1989–1990.</p>
Honismeret	<p>Az Óbudán élő nemzeti és etnikai kisebbségek élete, kultúrája. Visszaemlékezések a lakóhely és környéke történetéből. Történetek és visszaemlékezések a lakóhely XX. századi történelméből. Családom története a XX. században.</p>
Állampolgári ismeretek	<p>Az állam és polgára. A nyilvánosság. A politikai rendszer intézményei. Részvétel a közügyekben. Emberi jogok – társadalmi kötelezettségek. A gyermek jogai. Diákjogok, diákszervezetek a mai Magyarországon.</p> <p><u>Fogalom:</u> állam, nemzet, nemzetiség, etnikum állampolgárság, választási alapelvek, népszavazás, emberi jogok</p>
Mindennapi élet, életmódtörténet	<p>Tömegtársadalom, nagyvárosi életmód.</p>

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon önálló könyvtári munka alapján kiselőadást tartani. Tudja, mi történt Európa más régióiban a magyar történelem egy-egy kiemelkedő eseménye idején. Legyen képes összefüggéseket találni a történelmi események és a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai között. Tudja a XX. századi magyar és egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, idejét. Tudja ismertetni a demokráciák és diktatúrák legjellemzőbb vonásait. Legyen képes néhány jelentős eseményhez kapcsolódó forrást összehasonlítani. Ismerje a mai Magyarország közjogi és politikai rendszerének alapelemeit. Környezetének, lakóhelyének fontos történelmi eseményeit el tudja helyezni a köztörténet folyamában.

Ellenőrzés, értékelés**A számonkérés formái:**

- Önálló szóbeli felelet
- Írásbeli felelet
- Folyamatos formatív beszámoltatások: témakörönként témazáró dolgozat megírása
- Évente legalább egy házi dolgozat, esszé vagy kiselőadás elkészítése a megadott szakirodalom, önálló gyűjtés alapján

A tanulók értékelésekor fontos szempontok:

- Aktivitás és részvétel a tanulói tevékenységek során
- Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre való törekvés
- Képes-e önállóan felépíteni feleletét? Képes-e kérdéseket megfogalmazni?
- Az alapvető történelmi fogalmak helyes használata. Fontos események, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen
- Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. forrás, kép, ábra, grafikon, diagramelemzés) megoldása
- Projektumok (pl. tabló, szerkezeti és alaprajzok, makettek) egyéni vagy csoportos elkészítése
- Tanórán kívüli információszerzés és gyűjtőmunka produktumainak bemutatása.

ETIKA

8. évfolyam

Óraszám: 0,5 óra/hét

Célok és feladatok

A társadalomismeret ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. Az ismereteken túl ez mindenképp a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztését igényli. Az etika betekintést nyújt az ember másokhoz és önmagához fűződő viszonyába.

A hetedik évfolyamon belépő új tantárgy az emberi természet, a társas kapcsolatok sajátosságait tárgyalja oly módon, hogy ötvözi a leíró embertudományokat (lélektan, szociológia) a normatív etikával. A tárgy egyszerre szolgálhatja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészít a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához.

Fejlesztési követelmények

A tárgy segíti a személyiségjegyek fejlesztését: a társas kapcsolatokban szükséges normák, készségek kialakítását, az ember és környezete viszonyának reális érzékelését, a nyitottság, a bátorság és a humorérzék emberi értékékként való kezelését. Megalapozza továbbá a tanulók toleráns törvénytisztelő magatartását, kulturált vitakészségét.

Belépő tevékenységformák

Beszélgetés (szabad asszociációk, vélemények felszínre hozása és ütköztetése, hipotézisek bizonyítása és cáfolata, szövegek megbeszélése és elemzése).

A játék (szerepjáték, szociodráma).

Témakörök	Tartalmak
Az emberi természet	
Az ember egyedfejlődése	A születés előtti időszak és a születés. Életszakaszok: csecsemőkor, kisgyermekkor, kisiskoláskor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor.
Test és lélek	A test és a lélek egysége. Egészség, betegség, fogyatékoság.
Pszichikus működésünk és mozgatóink	Érzékelés és cselekvés. Ösztönök, indulatok, érzések, érzelmek, értékelés. Megismerés, gondolkodás. Szükségeink és érdekeink. Előítéleteink. Nyitottság, empátia és tolerancia.
Egyén és személy	
Kommunikáció, nyelv, gondolkodás	Nyelv és kommunikáció. Intelligencia, okosság, bölcsesség. Megismerés és tudás. Képesség, tehetség. Problémamegoldás, tanulás.
Emberi szellem, emberi kiteljesedés	Hit és tudás. Önmegvalósítás, önszeretet, önzés. Siker és boldogság. Öröm és szenvedés.
Az ember mint értékelő és erkölcsi lény	Értékek és normák. Az értékelés és nehézségei. Illendőség, helyesség, igazságosság. Jó és rossz. Szokások és erkölcsök. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret. Az erények. A helyes életvezetés alapelvei.
Társas kapcsolatok	
Társaink	Szülő és gyermek, testvérek, házastársak. Barátság. Munkatársak, diáktársak. Etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás. Identitás, identitások

Kapcsolatok	A kapcsolatok szimmetriája. Rokonszenv és ellenszenv. Őszinteség és hazugság. Hűség. Előítéletesség és nyitottság. Alkalmazkodás és önállóság. Gyávaság és bátorság. Bizalom. Erőszak, jogos önvédelem.
Nemiség, szerelem, házasság	Férfi és női szerepek. A nemi érettség. Szerelem és házasság. A házasság, mint szövetség, mint otthonteremtés, mint biológia, érzelmi, gazdasági, jogi, erkölcsi szövetség, mint szeretetkapcsolat és életadás. Konfliktusok a házasságban és megoldásuk.
Az emberi társadalom	Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.
Munka, gazdaság, alkotás	Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás.
Kultúra és művelődés	Társadalom, kultúra, vallás. Kultúra és civilizáció. Műveltség és képzettség.
Életszínvonal, életmód és életminőség	Jólét és jól-lét. Munkaidő, szabadidő, szórakozás. Otthonteremtés. Ünnepek és ünneplés. Az élet értelme az értelmes élet.
Ember és természet	Beavatkozás, uralom, felelősség.
Hit, világszemlélet, vallás	Megismerés, hit, meggyőződés. Természetkép, világgép, világszemlélet. Istenhitek és vallások. A vallás, mint hit, ismeret, élmény, szertartás, rítus és közösség. A vallás, mint világmagyarázat.
Egyéni és közösségi értékek	A demokratikus állampolgárság értékei: a közjó, az egyén jogai, törvényesség, más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelő, igazság, igazságosság, a polgári állam értékei. többség, kisebbség.

A továbbhaladás feltételei

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos ismeretszerzési és -feldolgozási képességek fejlődése. Életkorának megfelelő szinten legyen képes különböző forrásokból ismeretek összegyűjtésére, osztályozására, elemzésére, a köztük lévő összefüggések keresésére és azokból következtetések levonására.

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos tudását, véleményét legyen képes kifejezni, mások megnyilatkozását legyen képes értelmezni.

Legyen tisztában az egyéni és közösségi értékekkel, az alapvető állampolgári jogokkal és kötelességekkel. Legyen képes erkölcsi értékeket felismerni, tudjon különbséget tenni a jó és rossz, az igaz és hamis, valamint a szép és a rútt között.

A tanulói teljesítmény értékelése

- Szóbeli, írásbeli beszámoló egy- egy részműből
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása
- Szituációs játékok, vitaszituációk

A tanulók teljesítménye szöveges értékeléssel történik:

- kiválóan megfelelt
- jól megfelelt
- megfelelt.

ÉNEK-ZENE

5–8. évfolyam

Célok és feladatok

A zenei nevelés célja: muzsikáló közösség és zeneszerető/értő közönségnevelés. Ehhez fontos a zenei műveltség megalapozása, a nemzeti és egyetemes zenekultúra megismertetése, az igényes zene mindennapos szükségletté válásának alakítása.

Az előadott, énekelt és meghallgatott zeneművek nyújtotta élmények fejlesztik, tudatosítják a zenei esztétikai érzéket és azt a meggyőződést, hogy a zene az emberi élet alapvető értéke. A zenei élmények és az ismeretszerzés eredményeként a zenei tudat állandóan alakul, formálódik. Fontos azonban, hogy a fejlettség bármely szintjén átfogó, teljes képbe rendeződjön a zenei valóság.

Az iskolai énektanítás zenei anyaga többségében énekes zene. Így a zenei nevelés a dalok szövege révén jelentősen hozzájárulhat a történelmi, erkölcsi tudat fejlődéséhez is-

Az éneklés és a hangszerjáték a zenei nevelés alaptevékenységei, mivel a zene megértésére, a zeneművek befogadására elsősorban az válik képessé, aki valamilyen mértékben részt tud venni zenei alkotótevékenységben is. Az aktív muzsikálás a zenei önkifejezés lehetőségével segít kialakítani a zenéhez fűződő pozitív attitűdöket.

Az ismeretszerzés forrásai bővülnek ebben az életkori szakaszban: az éneklés mellett megnő a zenehallgatásból eredő ismeretek köre, és egyre nagyobb szerepet kap az ismeretszerzésben a tankönyvek, szakkönyvek tanórai és önálló használata.

A zenekultúrák sajátosságainak megismerése és elfogadása, a hazai zeneművészet alkotásai iránti érdeklődés fontos része a tanulók zenei világképének.

A zene jelrendszerének megismerése és alkalmazása a zenei olvasás-írás tevékenységeiben nem öncélú: a zenei tartalmak, ismeretek fejlesztik a zenei fantáziát, segítik a zeneértővé válást.

A zene szeretete, a zenehallgatás szokásának kialakítása együtt jár az ízlésformálással, és elősegíti a tanórán kívüli zenei alkalmakba (énekkar, hangverseny látogatás) való bekapcsolódást.

Kiemelt fejlesztési feladatok

Éneklés

Az éneklési készség fejlesztése az 5–8. évfolyamon az élményt adó, örömet hozó, szép és kifejező éneklés formálására – mint a zenei önkifejezés egyik alapvető formájának kialakítására és az ismeretszerzés eszközeként továbbfejlesztésére – irányul. Ezért követelménye az egyéni és közös éneklés természetes, szép hangzással. Oldottabb metrikájú parlando, szabadabb rubato és feszes giusto lüktetéssel történő éneklés. Magyar népdalok, a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek, a szomszéd és más népek dalainak éneklése. Kétszólamú művek csoportos éneklése, a zenei kifejezőeszközök és a zenei mondanivaló közvetítésével. Aktív zenélési kedv felkeltése, továbbfejlesztése játékos feladatokkal.

Zenei hallás

Dúr és moll tonalitás megfigyeltetése dallamokban. A belső hallás és a többszólamúság fejlesztése a műzene többszólamúságával, annak megfigyelésével. Zenei memória fejlesztése kreatív játékokkal, dalok és témák gyakorlásával és előadásával.

Zenei olvasás-írás

A zenei olvasás-írás készség fejlesztésének eredményeképpen a tanuló iránt támasztható követelmény az öt- és hétfokú dalok hangnemének felismerése kottaképről (2# és 2b előjegyzésig). Kottakép ritmusának megszólaltatása, ritmushangoztatás egy- és többszólamban. Rövid, könnyebb dallamok kottaolvasása közösen. Ismert öt- és hétfokú dallamok írása megadott kezdőhangról, betűkottáról. Az abc-s hangok ismerete G-kulcsban (G-é'')

Zeneértés

A zeneértő és –érző képesség fejlesztése: a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó műfajok felismerése. A zenemű gondolati tartalmait közvetítő kifejezőeszközök – tempók, dinamika, tonalitás, karakterek, hangszerelés – megfigyelése. A meghallgatott zeneművekben előforduló hangszerek, hangszeres együttesek, zenekarok hangzásának felismerésére való képesség fejlesztése.

5. évfolyam

Óraszám: 1 óra/hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
Éneklés Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban Műzenei szemelvények éneklése az előadási jeleknek megfelelően Gregorián dallamok éneklése Reneszánsz és barokk zeneművek témáinak/részleteinek éneklése Egyszerű többszólamúság (csoportos éneklés)	Újabb magyar (régí – új stílus) és más népek dalai Ünnepkörök új dalai Régí magyar dallamok a középkorból Középkori gregorián dallamok Reneszánsz és barokk zenei szemelvények témái Quodlibetek (kánonok, bicíniumok) Szózat (Himnusz)
Zenehallgatás Reneszánsz és barokk művek meghallgatása, stílusjegyek megfigyelése A barokk zenekar hangszercsoportjainak megnevezése	Népdalfeldolgozások, népszokások zenéje (magyar, kisebbségi és nemzetiségi népzene) Gregorián dallamok Reneszánsz/barokk zenei szemelvények Zeneszerzők munkássága (reneszánsz, barokk) Rövid kortörténet (középkor, reneszánsz, barokk)
Improvizáció Régí stílusú kvintváltó népdalforma rögtönzése (<i>megadott kezdősorral</i>).	Dallammodellként: kvintváltó népdalok (A ⁵ A ⁵ _v A A _v és A ⁵ B ⁵ A B)
Zenei olvasás-írás, zenei ismeret Új ritmusértékek és szüneteik olvasása-írása Új dallami elemek olvasása-írása Abc-s hangok jelölése G-kulcsban (C'-C'') A tiszta hangközök ismerete, szolmizált éneklése	Megtanult dalok Olvasógyakorlatok A zenehallgatás énekelt szemelvényei

Zenei ismeretek

Dalismeret	<i>Népdalok, műdalok, zenetörténeti szemelvények (gregorián, reneszánsz, barokk)</i>
Műismeret	<i>Népzenei és műzenei alkotások (gregorián, reneszánsz, barokk)</i>
Népzene	A magyar népdal stílusrétegződése: régí stílus: sorszerkezet, ereszkedő dallamvonal, kvintválasz új stílus: visszatérő sorszerkezet, - kupolás dallamvonal; dudanáta; népi zenekar népi hangszerek: duda, tekerő, cimbalom, citera
Zeneelmélet	<i>Ritmikai fogalmak-ismeretek:</i> az alkalmazkodó ritmus; a tizenhatod és kombinációi, szünetjele <i>Dallami ismeretek:</i> a felső ré és mi hangok. Quodlibet <i>Hangközök:</i> egész- és félhang távolság; a tiszta hangközök: 1, 4, 5, 8 <i>Hangnevek:</i> abc-s hangnevek G-kulcsban (C-C'')
Zeneirodalom	<i>Zenetörténeti korok:</i> reneszánsz, barokk; stílusjegyek <i>Zeneszerzők:</i> Palestrina; Vivaldi, J. S. Bach, Händel <i>Együttesek:</i> barokk zenekar <i>Hangszerek:</i> orgona, csembaló klarinét, trombita

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

Szemelvények csoportos éneklése emlékezetből.
A Szózat éneklése emlékezetből.
Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmussal.

Zenehallgatás

Többször hallgatott reneszánsz és barokk művek felismerése részleteik alapján.
A népi hangszerek és a népi zenekar felismerése hallás után.

Improvizáció

Variációk szerkesztése 2-4 ütemes terjedelemben a tanult ritmusképletekkel.
Kvintváltó dallam improvizálása (megadott formaképlet és kezdő sorok alapján).

Zenei olvasás-írás

ABC-s hangok megnevezése / leírása G-kulcsban (C'-C'').

6. évfolyam

Óraszám: 1 óra/hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés A műzenei feldolgozásokban meghallgatott népdalok éneklése Történeti énekek előadása Klasszikus műdalok és témák énekes megszólaltatása kottaképből Klasszikus kánonok csoportos éneklése Az új hangközök/módosított hangok szolmizált éneklése</p>	<p>Újabb magyar népdalok és népszokások dalai Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalai Ünnepek dalai Más népek dalai (újabb európai országból) Történeti énekek (válogatva): históriás énekek, virágénekek, kuruc dalok Klasszikus műdalok Műzenei témák (énekelhető zenehallgatási szemelvények)</p>
<p>Zenehallgatás A bécsi klasszicizmus műfajainak és formáinak megnevezése Zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése Dúr-moll színezet különbségének megfigyelése</p>	<p>Népzenei és népzenei ihletésű művek (szülőföld és más földrész népzenejéből) Szemelvények a XVI. –XVIII. század magyar történelmi zenéjéből A bécsi klasszicizmus alkotásai – klasszikus dalok</p>
<p>Improvizáció Ritmusvariációk rögtönzése</p>	<p>Dallammodellként: tanult dalok és olvasógyakorlatok (ritmikai, dallami, formai elemeik) kérdés-felelet elvű dallamok</p>
<p>Zenei olvasás-írás Tájékozódás 1#-1 b-s hangnemekben, Módosított hangok abc-s megnevezése, A szekund és terc hangközök felismerése kottaképről, beírása vonalrendszerbe.</p>	<p>Énekes tananyag Olvasógyakorlatok Zenehallgatási anyag szemelvényei</p>

Zenei ismeretek – fogalmak

Dalismeret	<i>Népdalok, műdalok, zenetörténeti szemelvények (barokk, klasszikus)</i>
Műismeret	Népzenei, népdalfeldolgozások Zeneirodalmi alkotások (klasszikus zene)

Népzenei ismeret Zeneelmélet	Új stílusú magyar népdal és sorszerkezetei, kvintváltás <i>Új dallami elemek:</i> abc-s hangok a kis és egyvonalas oktávban; módosító jelek (#, b, feloldójel) és jelentésük; módosított hangok szolmizált (fi, szi, ta, ri) és abc-s nevei Hangközök: k2, n2, k3, n3 Hangsorok: dúr és moll <i>Előadásmód:</i> a tanult zenei anyaghoz kapcsolódóan
Zeneirodalom	<i>Magyar történeti műfajok:</i> históriás ének <i>Zenetörténeti kor:</i> bécsi klasszicizmus; stílusjegyek <i>Zeneszerzők:</i> Haydn, Mozart, Beethoven. <i>Zenei formák, szerkezetek:</i> menüett <i>Együttesek:</i> a szimfonikus zenekar; trió; vonósnégyes <i>Hangszerek:</i> harsona; lant

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

További 10, az énekes tananyag felsorolt új rétegeiből választott szemelvény átélt, kifejező előadása emlékezetből.

Zenehallgatás

Énekes és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése.
Többször meghallgatott klasszikus zeneművek felismerése, témáik alapján.
A szimfonikus zenekar hangszercsoportjainak, hangszereinek megnevezése.
A bécsi klasszicizmus zeneszerzői, néhány alkotásuk felsorolása.

Improvizáció

Zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben).

Zenei olvasás-írás ismeret

Dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 1# -1b-ig.
A módosító jelek értelmezése kottakép alapján.
Tanult dallamok éneklése betűkottáról és kottakép alapján.

7. évfolyam

Óraszám: 1 óra/hét

Belépő tevékenységek

Tartalom

Éneklés

Romantikus dalok énekes előadása
Többszólamú kórusművek bemutatása

Magyar népdalok (pl. Kodály Zoltán daljátékaiból),
Nemzetiségi és etnikai kisebbség újabb népdalai
Ünnepkörök újabb dalai
A verbunkos dallamok
Romantikus dalok és zeneművek könnyebb énekelhető témái, részletei

Zenehallgatás

A romantikus zene stílusjegyeinek és műfajainak megismerése európai zeneszerzők alkotásaiból

A romantikus nagyzenekar hangzásának elemzése (hangszerek felismerése)

Népdalfeldolgozások (meghallgatott kórus művekből)
Ünnepek zenéje

A nemzeti romantika Európában (pl. nemzeti operák)
A XIX. sz. magyar zenéje,
A XIX. sz. európai zeneművészetének alkotásai

Improvizáció

Új stílusú népdalforma rögtönzése *megadott kezdősorral* (kupolás visszatérő dallamok)

Dallammodellek.:

kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok:
A A⁵ A^{5V} AV; A A⁵ B A ; A A B A; A B B A.

Zenei olvasás-írás

Előadási és dinamikai jelek értelmezése
2#–2b-s hangnemekben való tájékozódás

Énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kapcsolódó tartalmak

Zenei ismeretek

Dalismeret	Népdalok, műdalok, énekelt témák
Népzene	Meghallgatott más földrésről származó és énekelt európai / magyar népzenei anyaghoz kötődő fogalmak (<i>parlando – rubato – tempo giusto</i>)
Zeneelmélet	<i>Hangsorok: dúr-moll hangnemek</i> Előadási jelek, zenei szakkifejezések: dinamikai jelek: pp, p, mp, mf, f, ff, crescendo < , decrescendo > , tempójelzések: andante, moderato, allegro, vivace
Műismeret	Zeneművek és részletek a zenehallgatási anyagból (a XIX. századi romantika – a virtuozitás korából)
Zeneirodalom/ zenetörténet	<i>Zenetörténeti kor:</i> romantika Zeneszerzők – válogatva (legalább 3-- csak a meghallgatott művekhez köthetőekből): Erkel, Liszt Schubert, Schumann, Brahms, Chopin, Dvořák, Csajkovszkij, Muszorgszkij, Verdi, Wagner

A továbbhaladás feltételei**Éneklés**

Az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott szemelvény megszólaltatása emlékezetből.

Zenehallgatás

A Magyar nemzeti romantika az évfolyamon tanult zeneszerzőinek és műveinek vázlatos ismertetése.

A XIX. századi zeneművek megnevezése (szerző, cím) többször hallott részleteik alapján.

A romantika stílusjegyeinek szóbeli megfogalmazása.

A romantika jellegzetes műfajainak felsorolása.

Improvizáció

Dallamalkotás a népdalok megtanult dallam- és formaalkotási törvényszerűségei alapján.

Zenei olvasás-írás

Tájékozódás a kottában: zeneművek (témák, szólamok) követése kottából.

Dúr és moll hangnemek azonosítása kottaképről 2 #–2b-ig.

8. évfolyam**Óraszám: 1 óra/hét**

Tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés</p> <p>Egy választott témakörhöz (pl. nemzeti ünnep, iskolai ünnepség, ballagás stb.)</p> <p>Az osztály által összeállított énekes műsor előadása.</p>	<p>Magyar népdalok (minden stílusrétegből válogatva)</p> <p>Bartók, Kodály és Bárdos műveinek énekes szemelvényei</p> <p>A századforduló és a XX. század zeneirodalmának énekelhető szemelvényei.</p>
<p>Zenehallgatás</p> <p>Rendszerező ismétlés (a magyar és európai zeneművészet századainak és műfajainak áttekintése jellemző zenei szemelvények segítségével)</p> <p>Bartók és Kodály énekkari, zenekari és színpadi műveinek felismerése és megnevezése a hangzó részletek alapján</p> <p>A XX. század zenei irányzatainak felismerése meghallgatott zeneművek részletei alapján</p> <p>A zenei műfajok áttekintése és összefüggések keresése a társművészetek és a zene között (tánc az ismert történeti tánczenékhez)</p> <p>A dzsessz műfaji ismereteinek kapcsolása a meghallgatott műzenei anyaghoz</p>	<p>Ismétlés anyaga:</p> <p>A magyar és európai zeneművészet századai,</p> <p>A zenei műfajok</p> <p>A XX. század zenei irányzatainak kiemelkedő alkotásai, kortársművészet</p> <p>A könnyűzene ma</p>
<p>Zenei olvasás-írás</p> <p>Minden eddigi feladattípus gyakorlása</p>	<p>A tanult énekes és hangszeres szemelvények anyaga</p>

Zenei ismeretek

Dalismeret	Dalok, énekes szemelvények (XX. század)
Műismeret	Zeneművek, témák a zenehallgatási anyagból (XX. század)
Népzene	Autentikus előadásmód a magyar, európai és világzenében
Zeneirodalom/ zenetörténet	<p>A XX. század:</p> <p><i>Zeneszerzők – válogatva (legalább 5 – csak a meghallgatott művek/műrészletek szerzőiből):</i></p> <p>Bartók, Bárdos, Kodály, kortárs szerzők</p> <p>Gershwin; Debussy, Ravel, Stravinsky, Honegger, Prokofjev, Britten,</p> <p><i>Irányzatok - válogatva (csak a hangzási élményhez köthetőkből):</i></p> <p>impresszionizmus, neoklasszicizmus, folklorizmus</p> <p>Új kifejezési, megjelenési formák: elektronikus zene</p> <p>Könnyűzene: a Beatles; Webber, Szörényi</p> <p>A dzsessz és a könnyűzene műfajai</p> <p>A mai könnyűzene (aktualitások)</p>

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

Részvétel a csoportos éneklésben, előadásban.
Dalanyag bővítése 13 énekes szemelvénnel.

Zenehallgatás

Tudjon többször hallott zeneművet elhelyezni a megfelelő zenetörténeti korszakban.

Improvizáció

Rögtönzési feladatok a tanult nép- és műzenei formák felhasználásával

Zenei olvasás-írás

A leggyakoribb tempó- és dinamikai jelek alkalmazására való képesség a csoportos és egyéni éneklés során.
A 8 év anyagának összefoglalásaként könnyű dallamok, ritmusok olvasása-írása.

Közös zenei anyag (válogatva):

(5–8. évfolyam)

Népdalok

A citrusfa levelestől
A csitári hegyek alatt
A jó lovas katonának
A Vidrócki híres nyája
Ablakomba, ablakomba
Által mennék
Csillagok, csillagok
Erdő, erdő de magas
Erdő, erdő, erdő, marosszéki ...
Érik a szőlő

Nem vagyok én
Hull a szilva
Két tyúkom tavalyi
Madárka, madárka
Megyen már a hajnalcsillag
Ősszel érik babám
Sárgul már a ...
Sej, Nagyabonyban
Szépen úszik a ...

Énekes anyag a magyar zenetörténetből

Erkel–Kölcsey: Himnusz
Egressy–Vörösmarty: Szózat
Tinódi: Egri históriának summája
Csínom Palkó

Ellopták szívemet – Pálóczi Horváth Ádám gyűjtéséből
Kossuth Lajos azt üzente
Most szép lenni katonának
Szerdahelyi: Magasan repül a daru

Énekes műzenei szemelvények

Bach: Már nyugosznak a völgyek (korál)
Bach: Údv rád és házad népére (Paraszt-kantáta)
Mozart: Jöjj, drága május (dal)
Mozart: Varázsfuvola (opera) - részletek
Beethoven: Mormotás fiú dala (dal)

Schubert: A pisztráng (dal)
Kodály: Hány (daljáték) – részletek
Bárdos: Rétre-hívó (kánon)
Erkel: Meghalt a cselszövő (Hunyadi László c. opera)

Zenehallgatási anyag

Vivaldi: A négy évszak – E-dúr hegedűverseny (Tavaszi)
F moll hegedűverseny (Téli)
Bach: Már nyugosznak a völgyek (korálfeldolgozás vegyeskarra)
Händel: Győzelmi dal – a Judás Makkabeus c. oratóriumból
Haydn: G-dúr (Üstdob) szimfónia
Mozart: Egy kis éji zene
Mozart: Varázsfuvola - részletek
Schubert: A pisztráng (dal)
Schubert: A-dúr zongoraötös – IV. tétel
Schumann: „Álmodozás” – a Gyermekjelenetek c. zongorasorozatból
Chopin: g-moll mazurka (Op. 24. No. 1.)
Liszt: XV. magyar rapszódia
Verdi: Rabszolgák kórusa – a Nabucco c. operából
Verdi: Radames románca – az Aida c. opera I. felvonásából
Bevonulási induló – az Aida c. opera II. felvonásából
Muszorgszkij: Egy kiállítás képei

Dvořák: e-moll (Újvilág) szimfónia –IV. tétel
Erkel: Keserű bordal – a Bánk bán c. opera I. felvonásából
Bánk áriája – a II. felvonásból
Erkel: Meghalt a cselszövő – zárókórus a Hunyadi László c. operából (I. felvonás)
Palotás – a Hunyadi László c. operából
Debussy: Children's corner
Kodály: Mátrai képek
Kodály: Székelyfő - részletek
Kodály: Hány (daljáték)- részletek
Kodály: Kállai kettős
Bartók: Magyar képek -részlet
Bartók: Gyermeknek – I/18, II/31.
Bartók: Divertimento
Sravinsky: Petruska
Britten: Változatok és fúga egy Purcell-témára
Gershwin: Klára bölcsődala és Porgy dala – a Porgy és Bess c. operából (A szegény ember gazdagságáról)
Szörényi–Bródy: István, a király – szabadon választott részletek

Értékelés

- Folyamatos beszámoltatások
- Írásbeli felelet
- Házi feladat (kottázás és zenetörténeti ismeretek számonkérése, mely osztályozható)
- Zenehallgatás (a meghallgatott zenék stílusjegyeinek felismerése, zenekari hangzások és hangszercsoportok megnevezése, valamint meghallgatott részletek hallás utáni felismerése és megnevezése.)
- Csoportos éneklés (frontális munka során a tanulók hozzáállása és zenei képességei alapján egyénileg értékelve)
- Év végi dolgozat (a tanév során tanult zenetörténeti korszakokból)

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

5–8. évfolyam

Célok és feladatok

Alapvető és átfogó szakmai célunk a tanulók látáskultúrájának megalapozása. A tanórákon lehetőséget kell kínálnunk a tanulóknak arra, hogy megsejtsék és átéljék a világ szépségét, az élet örömeit. A tantárgy feladata a látás és a kéz intelligenciájának kiművelése: a vizuális megismerés, a befogadó és az alkotó képesség fejlesztése, a képi kommunikáció köznapi, művészi, műszaki és tudományos módjainak, a közlés és kifejezés képi formáinak megismertetése. A tantárgy különösen a látvány mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértésének képességéhez járul hozzá. Lehetővé kell tennie a gyermekek számára a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világában való eligazodást. A tanulókat személyes alkotói utak bejárására bátorítva fejleszteni kell a képi-plasztikai ábrázoló, kifejező, közlő, konstruáló képességeiket. A gondolatban és érzelmekben gazdag tevékenységekkel a világ érzéki-tapasztalati birtokbavételéhez segítheti hozzá a gyermekeket. A térszemlélet, a forma, a szín, és a szerkezeti érzék, az anyagismeret a tantárgy képességfejlesztő tevékenységének köszönhetően tud fejlődni, bővülni. A megsokszorozódott vizuális hatások, technikai információk korábban a tantárgy újszerű célja a képi információk közti szelekció, a tanulók kritikus befogadó magatartásának formálása, kialakítása. Az általános nevelési célokhoz a kreativitás, a problémafelismerő- és megoldó-képesség, a képzelet, a képi gondolkodás, az ízlés, a nyitottság, az empátia, az érzelmi élet gazdagításával kell hozzájárulnia. A művészeti nevelésnek értékközvetítő, értékkeremtő, egyben személyiségformáló szerepet kell betöltenie, így **képes kialakítani és formálni a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartást.**

A vizuális nevelésnek az **alkotóképesség** fejlesztése érdekében biztosítani kell, hogy az 5–8. osztályos tanulók fogalmi gondolkodásának magasabb szintre emelkedésével, növekvő önismeretük, kritikára hajló magatartásuk erősödésével, fokozatosan megjelenő realitás igényükkel egy időben az alsóbb évfolyamokra jellemző szabad önkifejezési formát az objektívebb világszemléletre törekvés és az ennek megfelelő kifejezőmód válthassa fel. A tantárgy feladata a **vizuális megismerő képesség** fejlesztése, a vizuális műveltség tudatos rendszerbe foglalása. Az alkotó tevékenységeken belül ez a síkbeli, térbeli kifejezőeszközök, a térábrázolási konvenciók, a színtani ismeretek birtokbavételét, a tervezési és elemi konstruálási eljárások szabályainak elsajátítását, a létrehozásukhoz szükséges technikák megismerését jelenti. A **befogadó képesség** fejlesztése a látvány és a műalkotások elemzésén, értékelésén, leírásán és a vizuális ítéletalkotás szabályainak elsajátításán az egyetemes és benne a magyar művészettörténet stíluskorszakainak és a magyar népművészet megismerésével valósul meg.

A tanterv a tantárgyi tartalmakat témakörökbe sorolja úgy, hogy a *vizuális nyelvi* anyagot azokon belül jeleníti meg. A **kifejezés, képzőművészet** témakörei a gyermekek személyes, kifejező-expresszív képalkotásaira, valamint a képzőművészeti ismeretekre és műelemzésre vonatkozó tartalmakat és képességfejlesztő tevékenységeket írják le. A **vizuális kommunikáció** fejezetei a vizuális megismerés képességeinek fejlesztésére szolgáló tevékenységeket, valamint a köznapi, informatív, tudományos vizuális közlések megértését és alkalmazását segítő ismeretanyagot foglalják magukba. A **tárgy- és környezetkultúra** egység pedig a tárgykultúrával és az építészettel kapcsolatos tervező, konstruáló és elemző képességfejlesztő tevékenységeket tartalmazza. A témaköröket az alkalmazott **technikák** leírása egészíti ki.

A tananyag bővülő, spirális elrendezésű; a témakörök, fejlesztendő képességek és fő tevékenységformák évenként ismétlődnek, tartalmukban gyarapodnak, művelési szintjük emelkedik. A tanítás során a kerettantervi követelmények szerinti képességfejlesztések a több témakör szempontjait magába foglaló komplex, gyakorlati tevékenység központú feladatokkal teljesíthetők a leghatékonyabban.

Fejlesztési követelmények

A tantárgyi fejlesztés eredményeképpen egyéni eltéréseket mutató képesség-, készség-, ismeret- és magatartásbeli szint várható a tanulóktól. A fejlődés mértékét minden esetben kinek-kinek önmaga év eleji szintjéhez, valamint saját korosztálya jellemzőihez viszonyítva ítélni lehet meg helyesen.

Alkotó képességek

A felső tagozatos diákok nyitottságát, érzékenységét, a vizuális élmények, esztétikai hatások iránti változatos alkotó tevékenységek által motivált érdeklődését a tudatos megfigyelés, vizuális viszonylatok és összefüggések, minőségek részletgazdag emlékezeti megőrzése, képzetek felidézésének képességei fejlesztésére kell mozgósítani. Képzelderejük működtetése és fejlesztése, belső képekben való gondolkodásuk (vizualizáció, képi szelekciók és redukciók, transzformációk), képzettársításuk tágasságának, alkotásaik eredetiségének nyomon követése a feladat. El kell érni, hogy alkotóképességük a komplexitás kedvelésében, a merev formai rend kerülésében, szokatlan megoldások alkalmazásában nyilvánuljon meg. Kreativitásuk ötleteik áramlásában, problémamegoldási leleményességükben, érzelmekkel kísért tetteiken keresztül fejlesztendő. Érdeklődési körük szélesedésével feladataikat többféle anyag és eszköz használatával igyekezzünk megoldatni. Készítsük őket arra, hogy jelrendszerük többnyire árnyalt, egyéni stílusjegyeket hordozzon. Értjük el, hogy elképzeléseik megvalósításában módszerességre törekedjenek, s meglévő készségeik, képességeik és ismereteik könnyen mozgósíthatók legyenek.

A tanulókat többségét igyekezzünk képessé tenni viszonylag újszerű alkotások létrehozására; azoknál, akik inkább a reprodukív jellegű alakításban képesek igényes, elmélyült munkára, e képességük továbbfejlődését tekintjük célnak. Tegyük képessé a diákokat arra, hogy eredményeiket többnyire kritikusan vizsgálják, és törekedjenek mások teljesítményének reális megítélésére.

Befogadó, megismerő képességek

Vizuális megismerő és befogadó képességeiket - melyeket a térbeli, formai, színbeli, mozgásbeli, az anyagokkal, esztétikummal kapcsolatos élmények, a képi világ iránti fogékonyság jellemez – tovább kell fejleszteni. Mozgósítani kell érdeklődésüket, hogy képesek legyenek látványok célirányos, egyre tudatosabb megfigyelésére; a belső képek, képzetek emlékezeti felidézésére.

Vizuális memóriájuk által váljanak képessé belső képekben, vizuális, esztétikai művészeti képzetekben való gondolkodásra, képzeleti műveletekre (összehasonlításra, elemzésre, következtetésre, ítéletalkotásra, szintézisre). A látványban rejlő jelentést, a művészi kifejezésben tetet öltő esztétikai hatást, a képi információ tartalmát legyenek képesek adott szempont szerint elemezni, értelmezni.

Növekvő objektivitással váljanak egyre képesebbé a látható (tér, forma, szín, változás, mozgás) minőségek és viszonylatok, problémák megítélésére, tárgyilagos szemléletre, lényeges összefüggések (külső és belső forma, forma és tartalom, stb.) megértésére, szavakkal is kísért ábrázolásbeli elemzésére.

Tegyük képessé a tanulókat, hogy vizuális, művészeti képzeteiket és ismereteiket mozgósítani tudják az adott szempontok szerinti tárgy- és műalkotás-elemzések során: törekednek egyéni vélemény kialakítására a számukra mértékadó egyéb vélemények alapján. Tegyük lehetővé, hogy esztétikai élményeik mélysége érzelmeikben is tükröződjék, ízlésítéleteiket képesek legyenek egyéniségüknek megfelelően megfogalmazni.

A tanulást segítő képességek

A vizualitás fejlesztése nélkülözhetetlen a tanulásban, a művelődésben és a mindennapi életben. Az információk áttekinthetővé tételéhez, tagolásához, szemléltetéséhez, ábrák megértéséhez és létrehozásához szükséges felkészültséget kell biztosítanunk tantárgyunk tanulásával. Ezáltal sajátítsa el a tanuló a vizuális információk formáit, és ismeri meg forrásait (könyvekben, kiállításokon és egyéb ismerethordozókban).

5. évfolyam

Óraszám: 1 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A tantárgy sajátossága, hogy a fő képességfejlesztő tevékenységi formák az egész iskolaszakaszon áthúzódnak, ám műveleti szintjük évfolyamonként emelkedik.

Síkbeli és térbeli alkotások létrehozásával tudatosabb kifejezőeszköz-használat.

Műalkotások elemzése, művészeti ágak, stílusok megismerése a művészettörténet nyomvonalán haladva

Közvetlen megfigyelésen alapuló, nézőpontnak megfelelő téri, formai, színbeli tanulmányok.

Ábrázolási módok szemléleti megismerése.

Szintapasztalatok rendezése.

Alkalmazott grafikai tervezés.

Használati tárgy tervezése. (Igény és stílus közötti kapcsolat feltárása)

Témakörök, tartalmak, tevékenységek
Kifejezés, képzőművészet
<p>Nyelv A vizuális nyelvi eszközök (pont, vonal, folt, tömeg, tér) és minőségek (textúra, faktúra, szín, forma). A vonal térkifejező, formahatároló, figyelemvezető kiemelő szerepe, vonalfajták. Síkjellegű és plasztikus formák. A színek, hangulati hatása, figyelemfelhívó jellege. Mozgás kifejezése (formaismétlés, mozgásfázisok). Komponálás síkban, térben.</p>
<p>Alkotás Személyes élmények, képzeleti képek megjelenítése, szubjektív, de tudatos kiemelésekkel. A véletlen hatások beépítése a térbeli és síkbeli kompozíciókba. Konkrét események, történetek, irodalmi illusztrációk készítése képsorban vagy plasztikában. Mozgás kifejezése a témának megfelelő grafikai vagy plasztikai feldolgozásokkal.</p>
<p>Befogadás Az alkotó feladatokhoz kapcsolódóan műalkotások elemzése. <i>Művészettörténet</i> Képzőművészeti ágak (pl. szobrászat, grafika), építészet, iparművészet, műfajok (pl. dombormű) főbb jellemzői, a megfigyelt műalkotások technikai (pl. akvarell, mintázás). Az őskori művészet. Egyiptom, Mezopotámia művészete. Görög és római művészet. A megismert alkotások szerzője, címe, műfaja, technikája.</p>
Vizuális kommunikáció
<p>Nyelv A vizuális nyelvi elemek, minőségek értelmező, tájékoztató, felhívó szerepe.</p>
<p>Alkotás Téri helyzeteket ábrázoló látvány rajzok készítése látvány után és képzelet alapján. Modellek (tárgyak, formák) térbeli helyzetének, arányainak és színviszonyainak megfigyelése és nézőpontnak megfelelő grafikus, színes és plasztikai ábrázolása. Tárgyak nézeti ábrázolása, származtatása egyszerű geometrikus formákból. Tervezés, az adott célnak megfelelő forma- és színredukciók alkalmazásával.</p>
<p>Befogadás A téri helyzet felismerése az ábrán. A színek. A sötét-világos kontraszt, a fő- és mellékszínek, telt színek, tört színek. A közvetlen kommunikáció (testbeszéd, gesztus) és a rögzített (írás, képírás, ábrázolás) vizuális közlés köznapi és művészi formái.</p>
Tárgy és környezetkultúra
<p>Nyelv A funkcionális forma; a dísz, az ornamentika.</p>
<p>Befogadás A személyes felhasználói igény és a tárgy stílusa közötti kapcsolat felismerése, elemzése. A tárgyalkotó művészet területei: a formatervezés és az iparművészet, a népművészet. A környezet és a tárgy, a természeti és az épített környezet viszonya.</p>
<p>Technikák Vázolás ecsettel, filctollal, ceruzával. Felületképzés ponthalmazzal, vonalráccsal, ecsettel, kollázssal. Szabadkézi tónusos rajzok. Festés akvarellal, krétával, kevert eljárással. Színes munkák kollázssal, frottázssal, nyomhagyással. Egyszerű levonatok (esetleg monotípiák). Mintázás (Agyagmunkák a korong nélküli ősi eljárások alapján) Papírtárgyak készítése hajtogatással (esetleg papírmásé). Szerkesztés körzővel, vonalzóval. Betűk kivágással, esetleg számítógéppel. A technológiai lépések betartásának alapszabályai.</p>

Műalkotások a tanult művészettörténeti korokhoz

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően)

Stonehenge, Willendorfi Vénusz, egy fekete-afrikai szobor, Szegvár-tűzkövesi Sarlós isten, Altamirai bölény, Karnaki nagytemplom, Gizai piramisegyüttes, Írrok, Halastó (thébai sírfestmény), Zikkurat, Gudea szobor, Vadászjelenet Asszurbanipál ninivei palotájából (dombormű), Athéni Akropolisz, *Polükleitosz*: Dárdavívó, Lovasok a Parthenon frízéről, *Mürón*: Diszkoszvető, Vörösalakos vázakép, Pantheon, Titusz diadalíve, Colosseum, Balácai villagazdaság, Marcus Aurelius lovasszobra.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg.

Az ötödikes tanuló legyen képes élményeit, érzelmeit, fantáziaképeit, gondolatait vizuális eszközökkel kifejezni.

Tudja megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat és műfajokat, segítséggel alkalmazza a műalkotások elemzésének megismert módjait.

Ismerje az őskor és az ókor fő stílusjegyeit; ismerjen fel és tudjon megnevezni koronként legalább három alkotást.

A látványt legyen képes lerajzolni, tudja a jelenség egyes tulajdonságait kiemelni. Emlékezet, képzelet alapján is legyen képes egyszerű látványt, kitalált tárgyat megrajzolni.

Ismernie kell a téri helyzetek megjelenítésének néhány módját.

Legyen képes vizuális minőségek, egyszerűbb képi közlések szóbeli megfogalmazására, olvasására.

Ismerje a tömegkommunikáció fő jellemzőit.

Legyen képes felismerni és alkalmazni a stílus és a forma szerepét a fogyasztói döntésekben.

Legyen jártas a tanult ábrázolási technikák alkalmazásában.

6. évfolyam

Óraszám: 1 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A kifejező alkotásokban a szín, a textúra és a faktúra, a komponálás tudatosabb alkalmazása

Növekvő önállóság az élmények, témák feldolgozásában.

Műalkotások, művészeti ágak, stílusok, műfajok megismerése és elemzése a művészettörténeti korokban.

Ábrázoló – elemző grafikai, festői és plasztikai megjelenítő munkák.

A nézőpont jelentőségének megértése, a vetületi ábrázolás alapjai. Színismeretek. Információk képi rögzítése, értelmezése. A képi, az írott közlés szabályainak, az információhordozók szerepének megértése. Adott funkciójú tárgy tervezése.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek	
Kifejezés, képzőművészet	
Nyelv	Építészeti hatáselemek (tömeg, szerkezet, centrális és tengelyes térelrendezés). A plasztikai kifejezés eszközei (térbeliség, tömeg, anyag, forma, felület). A szín kiemelő és ritmusképző szerepe. Felületképzés (vonal, tónus-variációk, faktúrák). Jellegzetes kompozíciós megoldások (egyensúly, kiemelés, ritmus, szimmetria-aszimmetria).
Alkotás	Mindennapi élmények, mozgalmak (pl. történelmi) jelenetek képi-plasztikai feldolgozása. Eseménysor megjelenítése egy képen belül, illetve képsorozattal.

<p>Befogadás A térélmény. A statikus és dinamikus elrendezés hatása a síkbeli és térbeli alkotásokban. Az időbeliség ábrázolási lehetőségei. A fázisok, képsorok, szimbólumok. Néhány alkotás (grafika, festmény, szobor, épület, tárgy) rajzos és szóbeli elemzése, összehasonlítása, a téma, a kompozíció, az anyag és technika alapján. A képzőművészeti ágak (grafika, festészet, szobrászat, építészet), műfajok (pl. táblakép, kisplasztika, középület), műtípusok (pl. tájkép, csendélet, portré) példái. <i>Művészettörténet (benne a magyar művészet):</i> A honfoglaló magyarok művészeti emlékei. Az ókeresztény és a bizánci művészet. A románkor. A gótika. A reneszánsz művészet. (A megismert alkotások címe, szerzője műfaja, technikája)</p>
Vizuális kommunikáció
<p>Nyelv A vonal, a vonalvastagság, az alakzatok, színek értelmező, jelentést hordozó szerepe.</p>
<p>Alkotás Nagyobb kiterjedésű tagolt formák (pl. tárgy, emberalak) ábrázolása rajzbeli, színbeli, plasztikai tanulmányokban (arányok, belső szerkezet, fény-árnyék és színviszonyok). Rajzi vagy plasztikai tanulmány alak, tárgy mozgásáról. Grafikai tervezés: képi sűrítés, redukált formák, színek, alkalmazása, Szóbeli információ átalakítása képi üzenetté, jellé. (pl. összeszerelési utasítás, működést magyarázó rajz).</p>
<p>Befogadás A nézőpont szerepe a téri helyzetek megítélésében (rálátás, szemmagasság, alálátás) és ábrázolásában. A formakarakter, formakontrasztok. Tárgyak, természeti formák térbeli modellezése. Színkontrasztok (hőfok, mennyiségi, minőségi kontraszt). A színek dekoratív és figyelemfelhívó szerepe. A képi közlések szabályai (ábrák, közismert jelek, szimbólumok, betű és szövegek, egyszerű mozgóképi példák). A sokszorosított információ ismertetése egy választott példán (könyv, plakát, folyóirat, fotó).</p>
Tárgy és környezetkultúra
<p>Nyelv A tárgyak használati és jelképes funkciójának kifejező elemei: anyag, forma, szín, díszítés. A tervezés egyezményes jelei (vonalas műhelyvázlatok, részletrajzok, szabásrajzok).</p>
<p>Befogadás A tárgyakról leolvasható információk (jelentés, funkció, forma, anyag, szerkezet, technika) A tárgy rendeltetésének és formájának összefüggése.</p>
<p>Technikák Az alapvető technikák művesebb alkalmazása (technikák leírását lásd az 5. évfolyamnál) Szerkesztés körzővel-vonalzóval. Szövegírás (kivágott betűkkel vagy számítógéppel). Szöveg és kép-összeállítás (gyűjtött reprodukciókkal, képekkel, betűkkel). Vegyes technikák (fénymásolat, rajz, fotó és fénymásolás, fotógramm). Tér- és formaképzés, konstruálás (pl. agyag, fa, papír, textil, drót, talált tárgyak). Kézműves technikák a lehetőség szerint (pl. batikolás). Művészeti technikák megismerése (pl. testfestés a törzsi <i>művészetben</i>, <i>kavicsszobor</i>, <i>agyagmunkák</i>, <i>dombormű</i>, <i>falfestés</i>), az elérhető eljárások kipróbálása.</p>

Műalkotások a tanult művészettörténeti korokhoz

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően)

Galgóci és bezdédi tarsolylemezek, Nagyszentmiklósi kincs 2. sz. edény,
 San Apollinare in Classe, Theodora vagy Justiniánus mozaik, Jáki templom, Bélapátfalvi apátsági templom, Pisai dóm,
 Bayeux-i kárpit, Chartres-i székesegyház, Kölni dóm, Palazzo Pitti, Bakócz kápolna;
 a Magyar Szent Korona, Budavári gótikus szobrok, *Kolozsvári testvérek*: Szt. György szobra, *Kolozsvári Márton*:
 Szent László-herma, *Lőcsei Pál* főoltára a lőcsei Szt. Jakab templomból;
Giotto: Szt. Ferenc elajándékozta köpenyét, *M.S. mester*: Mária és Erzsébet találkozása,
Michelangelo: Dávid, *Botticelli*: Vénusz születése, *Leonardo*: Mona Lisa és Szt. Anna harmadmagával, *Raffaello*:
 Athéni iskola, *Jan van Eyck*: Arnolfini házaspár, *Dürer*: Az apokalipszis lovasai.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg.

A tanulók többségének már legyen saját, személyes képi kifejezőmódja.

A hangulatot, az érzelmeket kiemeléssel, átirással legyen képes kifejezni.

A tartalom- és formaelemzést tudja segítségével alkalmazni.

Legyen képes példákban felismerni és megkülönböztetni a művészeti ágakat és műfajokat. Legyen képes felismerni a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit, alkotásait, alkotóit; koronként legalább három-három műalkotást tudjon megnevezni.

A tanuló a megfigyelt és ábrázolt formákon tudja felismerni a szabályszerűségeket.

Tudja értelemszerűen alkalmazni a megismert ábrázolásmódokat.

Legyen képes gondolatokat ábrázolni, érzelmeket kifejezni.

Értsen a funkció szerepének fontosságát a tárgytervezésben, képes legyen adott tárgy elemzésére, jelentésének feltárására.

Fejlődjön jártassága a technikák alkalmazásában: mozgása legyen összehangolt, használja ügyesen az eszközöket.

7. évfolyam

Óraszám: 1 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A művészeti alkotások, a kor és a kultúra leglényegesebb összefüggéseinek vizsgálata.

Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a kronologikus művészettörténet szerint haladva.

Vizuális analízisek, téri, formai és színtanulmányok, alkotó alkalmazások.

Önkifejezés, asszociációk.

A Monge-vetület, a kavalieri axonometria megismerése.

Színrendszerezés.

Nyomtatott információk hatásrendszerének vizsgálata.

Használati tárgy tervezése. (Funkció- és formaelemzések)

Magyar népművészet.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek
Kifejezés, képzőművészet
<p>Nyelv Építészeti hatáselemek (térforma, tömeg, anyag, szerkezet, méret, arány, tagoltság, felület, fényviszonyok, ritmusok, környezet). A plasztikai kifejezés eszközei (a térbeli kiterjedés mértéke, irányok, anyag, formatömeg, tagoltság, méret, felület, a környezet). A síkbeli kifejezés eszközei (téri hatás vagy sík jelleg, átírt formák, színek). Jellegzetes kompozíciós megoldások (szimmetrikus, aszimmetrikus, centrális, dinamikus).</p>
<p>Alkotás Érzelmek, hangulatok megfogalmazása, az egyéni színvilágban. Ember vagy állatfigurák elemző rajzi és plasztikai tanulmányozása, a karakter. Egyéni asszociációkra támaszkodó átírás, fokozás. Irodalmi (zenei) mű vagy történelmi esemény feldolgozása: szabadon választott grafika.</p>
<p>Befogadás A fény, a megvilágítás hatása a színekre, a formákra, a hangulatra. A fény jelentést hordozó, érzelmi vagy gondolati tartalmakat kifejező szerepe. <i>Művészettörténet (benne a magyar művészet).</i> A barokk kor. A XIX. század: a klasszicizmus, a romantika és a realizmus. Az impresszionizmus, a posztimpresszionizmus. Művek leírása, elemzése, értékelése.</p>
Vizuális kommunikáció
<p>Nyelv A geometrikus alapformák. A nézőpont, a fény-árnyék, a távlat, mint a vizuális hatás eleme. A tónusok. Színek értelmező, információs funkciója. Az érthető, pontos rajz, az egyértelmű rendezettség és a közmegegyezés (konvenció) szerepe a képi közlő nyelvben.</p>
<p>Alkotás Modellrajzolás, színezés; a formai, a szerkezeti és a színbeli összefüggések vizsgálata. Geometriai formák átalakítása (pl. csonkolás, nagyítás). Monge-vetület, egyméretű és kétméretű axonometrikus ábrák szerkesztése modell alapján. Rekonstrukciós vázlatok készítése vetületi rajz alapján. Informatív ábrák, diagramok, grafikonok készítése.</p>
<p>Befogadás A kifejező és a közlő, a természeti és a geometrikus jellegű ábrázolásmód összevetése. A Monge háromképsíkú vetületi ábrázolás és az axonometrikus ábrázolás. Az önárnyék, és a vetett árnyék. A telített, a derített, a tört szín. A színreflex, valamint a színek térbeli és hangulati hatása. A tudományos közlések képi formái. Az alkalmazott grafika, a könyvművészet; (tankönyvek, „művész-könyvek” elemzése; szórólapp-tervezés;) A fotó és a reklám hatásrendszerének feltárása (példák alapján)</p>
Tárgy és környezetkultúra
<p>Nyelv Vázlatrajzok, részletrajzok, szabásrajzok, látszati ábrák. A tárgy stílusjegyei. Ízlésünk kifejeződése tárgyainkban. A környezet és az objektum.</p>
<p>Alkotás Használati tárgy (pl. öltözék, öv, gomb) tervezése adott funkcióra és stílusban, látszati és vetületi rajzban, szín és anyagmintával. Tárgyak gyűjtése, funkció- és formaelemzése rajzban és írásban.</p>
<p>Befogadás A funkció és forma kapcsolatának vizsgálata régi, ismeretlen, érdekes tárgyak megfigyelésével. A tárgyak és az életmód kapcsolata. Népművészet (szerszám, faragás, bútor, mézesbáb, tojásfestés, szövés, hímzés, viselet).</p>
<p>Technikák Mint a 6. előző évfolyamoknál, valamint: Síkbeli kompozíciók, festmények készítése; körplasztikák mintázása; a megismert grafikai eljárások alkalmazása. Grafikus megoldások (vázolás, tónusmegjelenítés vonallal). Szerkesztés körzővel, vonalzókkal, vonalkezelési pontosság. Képi közlések, ábrák, reprodukciók gyűjtése és felhasználása a különböző ábrázolásmódok elemzéséhez. Papír makettek és modellek készítése. Szabásrajz szerkesztése, a tervet tartalmazó mappa, doboz készítése.</p>

Műalkotások a tanult művészettörténeti korokhoz

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően.)

Vignola – G. della Porta: Il Gesu, Esterházy Fényes Miklós: Fertődi kastély, Szt. Péter templom és tér, Donner: Szt. Márton szobra, Rembrandt: Éjjeli őrjárat, Velazquez: Bréda átadása, Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc, Paraszt barokk épületek: nagyvázsonyi, bakonybéli házak, Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, Hild József: Esztergomi főszékesegyház, Canova: Mária Krisztina főhercegnő síremléke, Ferenczy István: Pásztorlányka, id. Markó Károly: Visegrád, J. Paxton: Kristálypalota, Steindl Imre: Országház, Izsó Miklós: Táncoló paraszt, E. Delacroix: A szabadság vezeti a népet, Corot: Emlékezés, Paál László: Nyárfák, Millet: Kalászszedők, Daumier: Mosónő, Munkácsy Mihály: Rőzsehordó, Madarász Viktor: Hunyadi László siratása, Szinyei Merse Pál: Majális, C. Monet: A roueni székesegyház, E. Degas: A tánc csillaga, Cézanne: A Saint Victoire hegy, Gauguin: Tahiti nők. Kiválasztás szerinti népművészeti tárgyak, épületek.

A továbbhaladás feltételei

A vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás a tanuló továbbhaladását nem akadályozhatja meg.

A tanuló rendelkezze az ábrázoláshoz szükséges készségekkel.

Kifejező és tervező munkáiban legyen képes figyelembe venni a színek optikai és érzelmi hatását.

Adott elemzési szempontok szerint legyen képes műalkotásokat összehasonlítani.

Ismerje a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit; koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót ismerjen fel és tudja megnevezni.

Megfigyeléskor képes legyen megítélni a téri, formai és színviszonyokat, arányokat, meglátni a lényeges vizuális összefüggéseket, megérteni a szabályszerűségeket; legyen képes le is rajzolni.

Absztrakciós képessége nyilvánuljon meg a lényegkiemelésben, a geometriai egyszerűsítésben.

Képes legyen a vizuális információkban eligazodni, azokat kritikusán vizsgálni.

Ismerje a Monge-vetület és az axonometrikus ábrázolás alapjait, több-kevesebb önállósággal tudjon megoldani ilyen szerkesztési feladatokat.

Alkalmazza tudatosan a tárgytervezés módszerét és az elemzés szempontjait.

Probléma-megoldási készségei, képességei nyilvánuljanak meg az önálló alkotó, tervező-kivitelező feladatokban.

Jártas legyen az ismeretszerzés sajátos vizuális, manuális módjaiban; használja biztonságosan az ábrázolás és alakítás eszközeit.

8. évfolyam

Óraszám: 0,5 óra/hét

Belépő tevékenységformák

A vizuális nyelvi elemek, kompozíciós formák önálló alkalmazása.

Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a XX. század első felének irányzataiban.

Tér-, forma- és színviszonyok tanulmányozása; a rajzos analízisből kiinduló elvonatkoztatásokra épülő átalakítások.

A forma és funkció elemzése

Perspektíva szerkesztések. (Belső tér szerkesztése távlati ábrázolása)

Színismeretek összegzése.

A tudományos és műszaki közlésmódoknak, a tömegkommunikáció műfajainak, a médiumok képi nyelvű sajátosságainak megismerése.

A külső és belső építészeti tér elemzése.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek	
Kifejezés, képzőművészet	
Nyelv	Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség, a figyelem vezetése. A térhatás és a síkban tartás tartalmi szerepe festészeti, grafikai alkotásokban. A látványrendezés vizuális eszközei, hatáselemei, a mesterséges fényhatások.

<p>Alkotás Tanulmány (emberalak, térelemek közös beállítása); színbeli bontás, redukálás a látvány elemzése alapján. Vizuális illúziókra, érzéki csalódásokra épülő feladatok megoldása művészeti példák nyomán.</p>
<p>Befogadás Műelemzések a feladathoz (és a történelmi korokhoz) kapcsolva. <u>Művészettörténet (benne a magyar művészet):</u> A művészet szerepe, a korstílus és az egyéni stílus eltérő korokban és kultúrákban. - A szecesszió, a XX. század első felének művészeti irányzatai, az izmusok. - Az expresszionizmus, a konstruktivizmus, a szürrealizmus és az op-art. - A modern és a posztmodern jelenségek - A kortárs képzőművészet néhány alkotásának elemzése, megismerése. Közeli művészeti kiállítás meglátogatása. (Könyvtár- és médiahasználat)</p>
Vizuális kommunikáció
<p>Nyelv Geometrikus formák, értelmező színek, arányok, faktúrák. A vázoló és szerkesztett vonal.</p>
<p>Alkotás Épület, utcarészlet, folyosórészlet megfigyelése, szabadkézi tapasztalati perspektivikus ábrázolása. Egy iránypontos perspektíva szerkesztése. Összetett természeti forma részletesebb analízise (pl. értelmező vázlat, részekre bontás, kiegészítés, vagy fázisrajzok, szintvonalak, hossz- és keresztmetszetek). Axonometrikus és perspektivikus rekonstrukciók vetületi rajzok alapján.</p>
<p>Befogadás A tér illúziója (látszati rövidülések, méretváltozások, nézőpont, vonaltávlat, szintávlat). A perspektivikus ábrázolásmód. A tanult ábrázolási rendszerek áttekintése. Térábrázolási módok, kevert nézőpontú ábrázolásmódok különböző korokban, kultúrákban. Színismeretek: Színritmus, színharmónia. Kontrasztok (színezet és hőfokkontraszt, sötét-világos, komplementer, szimultán, mennyiségi és minőségi kontrasztok). A közterületek, középületek tájékoztató rendszere (feliratok, logotípiák, jelek).</p>
Tárgy és környezetkultúra
<p>Nyelv Térformák, színek a térben; tónusok, faktúrák térmódosító hatása. Személyesség képi jelei.</p>
<p>Befogadás Az építészeti tér, az épület, az életmód összefüggése. A természeti környezet és az épületek védelme; a „környezettudatosság” elve</p>
<p>Technikák A megismert grafikai, festői, szobrászati és egyéb gépi technikák önálló megválasztása a feladatok megoldásához. Szabadkézi rajzok és szerkesztések alkalmazása, igényes, pontos kivitelezés. Kollázs, papír- és fotómontázs készítése. (Technikai kísérletek)</p>

Műalkotások a tanult művészettörténelmi korokhoz

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténelmi korszaknak megfelelően)

T. Lautrec egy plakátja, Ferenczy Károly: Márciusi est, Hollósy Simon: Rákóczi induló,
Vincent van Gogh: Auvers-i templom, Rodin: Gondolkodó, Klimt: A csók,
Gaudi: Sagrada Familia; Lechner Ödön: Iparművészeti Múzeum; W. Gropius: A Bauhaus központi épülete;
Rippl-Rónai József: Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett, Csontváry Kosztka Tivadar: Magányos cédrus,
Picasso: Vasaló nő, Guernica, Braque: Gitáros csendélet, Boccioni: Az utca erői, M. Duchamp: Palackszártító, V. Tatlin: A III. internacionálé emlékmű famodellje, Piet Mondrian: Kompozíció, Chagall: Én és a falum, Dali: Égő zsiráf, Szőnyi István: Zebegény, Egry József: Visszhang,
Medgyessy Ferenc: Anyaság, Standard Thonet szék; Breuer Marcell: Wassily csőszék, Le Corbusier: Ronchamp-i kápolna, Barcsay Jenő: Festőállvány, Schaár Erzsébet: Az utca,
Andy Warhol: Elvis, Vasarely: Alakzat III., Kondor Béla: Darázs király.

A továbbhaladás feltételei

A vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás a tanuló továbbhaladását nem akadályozhatja meg. Az általános iskola befejezésekor a tanulónak - a tantárgyi munkára fordítható időtől függően, személyiségéből adódó szinten - **rendelkeznie kell a vizuális alkotó és befogadóképesség alapjaival.**

Legyen képes fantáziáját szabadon eresztve gondolatokat és érzéseket kifejezni az alkotó, tervező feladatokban.

Ízlésítéleteit tudatosan is tudja megindokolni, átéléssel hitelesíteni.

Adott szempontokat követve tudja alkalmazni a stíluskritikai műelemzést. Ismernie kell a tanult művészettörténeti korszakok legjellemzőbb stílusjegyeit, koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót legyen képes felismerni és megnevezni.

Legyen képes csaknem önállóan teret, tömeget ábrázolni látszati és axonometrikus rendszerben, szabad kézzel illetve szerkesztéssel. Szín- és tónusválasztásait képes legyen megindokolni.

Ismerje a vizuális kommunikáció alapvető jeleit és szabályait.

Legyen tájékozott a mindennapi, a tudományos, a műszaki és a művészi, kommunikáció feladatáról, és értse a tömegkommunikáció működését.

Legyen képes adott célra tárgyat tervezni, készíteni. Ismerje a szerkezet-formát (pl. Eiffel torony) és a szimbolikus formát (pl. korona).

Ismerje és alkalmazza a kulturált, környezettudatos magatartás szabályait.

A tanulók munkájának értékelése:

- Írásbeli felelet (művészettörténeti ismeretek számonkérése, műalkotások felismerése).
- Az órán különböző tevékenységi formákat végeznek a tanulók: rajz, festés, makett készítés, montázs, agyagozás, pasztell, szerkesztés és vegyes technikák, művészettörténeti tanulmányok.
- A kapott érdemjegyek azonos hangsúllyal szerepelnek az értékelésben.

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

8. évfolyam

Célok és feladatok

A mozgóképkultúra és médiaismeret mint iskolai tárgy, elsősorban a *mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztését és az audiovizuális média társadalmi szerepének, működési módjának tisztázását* szolgálja, hiszen a média rendkívüli hatással van a korunk emberének tájékozottságára, személyiségére. Tömegek napirendjét osztja be a televízió; sugalmazza hogyan gondolkodjunk a világ dolgairól; étkezési, vásárlási divatokat indít, hősöket, eszményeket, életcélokat teremt. Mivel a film, a televízió és az Internet átformálja a nyelvet, az értékrendet, a ritmusérzékletet, az ízlést, a vágyakat, a hősöket, a tabukat, a művészetet és a műélvezetet, az alkotást és a befogadást egyaránt, a *medianevelés a személyiségfejlesztés alapvető eszköze*.

A tantárgy oktatásának elsődleges célja tehát, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő felkészültséget szerezzenek a különböző – elsősorban audiovizuális - médiaszövegekkel kapcsolatban az önálló és kritikus attitűd kialakítására, és nyitott szemlélettel használják a hagyományos és az új médiumokat – vagyis az *mozgóképi írás-olvasástudás és a kritikai médiatudatosság fejlesztése*. Ehhez azonban alapszintű mozgóképnyelvi és művelődéstörténeti tájékozottságra, a naiv fogyasztói szemlélet bizonyos fokú átértékelésére van szükség. Az ehhez szükséges képességek a nyolcadikos korosztálynál az élményekkel telített helyzetekben, művek és műsorok feldolgozásával, önálló és csoportosan végezhető kreatív gyakorlatok sorozatában, a tematika tevékenységközpontú feldolgozásával fejleszthetők, hogy a gyerekek nézőként meg tudják különböztetni a hírt a kommentártól, a szerzői művet a műfaji alkotástól, felismerjék az audiovizuális művek-műsorok megformálásában megjelenő tulajdonosi vagy politikai szempontokat.

Fejlesztési követelmények

A célokból és a feladatokból adódóan a sikeres mozgóképkultúra-médiaismeret oktatás kiemelten fejleszti a *kommunikációs és együttműködési készséget*, támogatja az *alkotásra* való beállítódást, fejleszti a *problémamegoldó* képességet, a *megfigyelés*, a *tájékozódás*, a *rendszerzés* képességét. Elemzéssel és az alkotói szerepek gyakoroltatásával fejleszti a reális énkép kialakítását. A művészi alkotásokban feltáruló konfliktusok értelmezésével, a valós emberi sorsok átélhető megjelenítésével segíti a *toleráns*, másokkal szemben *empatikus* személyiség kialakítását, az életvezetés és az érvényesülés során adódó krízishelyzetek humánus kezelését.

A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása során tudatosítani kell, hogy a technikai képreprodukcióknak miféle viszonya van a valósághoz, a mozgóképi közlésmód mennyiben alkalmas a tapasztalati világ reprodukálására, egyúttal a személyes közlésre. Tudatosítani kell, hogy a mediatizálódó kommunikációt (pl. a szórakoztatóiparban) miért és miképpen látatják oly sokan a magaskultúra és egyúttal a személyiség autonómiája veszélyeztetőjének (pl. információfüggőség, kényszerfogyasztás) –, de azt is, hogy a technikai képreprodukció és a hálózati kommunikáció egyidejűleg miféle esélyt hordoz a kulturális örökség védelmére és a választás képességének fejlesztésére (pl. digitális archívumok, társadalmi nyilvánosság).

Az audiovizuális szövegek szövegértési képességének fejlesztése során arra is törekedni kell, hogy a tanulók ismerjék fel a médiaszövegekben megjelenő kulturális mintákat. Az értelmezés egyik rétege tehát az ábrázolásban megmutatkozó szerzői vagy műfaji dominancia (személyesség, stílus, konvenció) és a befogadásban megmutatkozó nézői szerep (elvárás, azonosulás) felismerése, míg a másik meghatározó réteg a médiaszövegek befolyásoló, gyakran rejtett érték-és érdekrendszerének felismerését jelenti.

Ezért a tárgy oktatása során az iskolának biztosítania kell, hogy a tanulók a megfelelő mozgóképi alkotások tanulmányozása útján lehetőséget kapjanak saját személyiségük jobb megismerésére, történelmi, társadalmi és kulturális összefüggések felismerésére, a tömegkommunikációs eszközök kritikus és szuverén használatára.

A mozgóképkultúra és médiaismeret óráin a diákoknak lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy alkalmas kreatív gyakorlatokkal fejlesszék mozgóképi kifejező képességüket, ezzel segítve őket személyes és árnyalt audiovizuális mondanójuk megfogalmazásában.

Belépő tevékenységformák

- Művek, műsorok ill. azok részleteinek csoportos vagy kiscsoportos megtekintése (a mozgóképi szövegek /film, televízió, videó/ terjedelméből adódóan a kötött órai kereteken belül többnyire csak a szövegek részleteken keresztüli felidézése, elemzése tervezhető, a műveket a kötött időkereteken kívül kell megtekinteni)
- Mozgóképi szövegek feldolgozása egyéni, kiscsoportos vagy csoportos formában:
 - kreatív gyakorlati feladatokkal (pl: felidézés, asszociáció, jelenetek, képsorok kiválasztása, csoportosítása, átszerkesztése)
 - megbeszélés útján (pl. állítások megfogalmazása, feltevések ütköztetése, értelmezés)
- Az ábrázolás eszközeinek tanulmányozása: önálló vagy kiscsoportos feladatok (pl. képek csoportosítása, kollázs-készítés, szöveg-kiegészítés, story-board /rajzos skiccekkkel illusztrált beállítás-terv/ ill. jelenet-terv készítése, élőkép /pillanatra megdermedő szituáció/ kialakítása, árnyjáték, főcím-készítés /pl. egy tévéműsor bejelentkező képsora/, kommentár ill. hangalámondás készítés)
- Projektmunka: az órakeretet meghaladó, és hosszabb időszakra (3-6 hét) kiadott, gyakran több lehetőség alapján választható egyéni vagy kiscsoportos feladatok, tevékenységi formák (pl. kutatás, adatok, tények, információk összegyűjtése, rendszerezése és feldolgozása – sajtóanyagokra, moziműsorokra, rádió és televízió műsorokra, weblapokra, reklámkampányokra vonatkozóan, esettanulmány készítése, önportré, fotó ill. videoetűd készítése, forgatókönyv készítése, interjú készítése, filmelőzetes megtervezése ill. elkészítése, logó ill. címlaptervezés, munkanapló készítése)

Óraszám: 1óra/hét

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
-----------	-----------

Mozgóképnyelv

A mozgókép előzményei, a film és a mozi felfedezése	A mozgóképi közlés előzményei (valóság-hű kép, fény és árnyjátékok, történetmesélés képekkel, képsorozatok, képregény). A technikai képrögzítés és érzékelés alapjai, eszközei. Sokszorosítás, távközlés.
A mozgókép alaptulajdonságai	A mozgókép kettős természete (reprodukció és ábrázolás). A folyamatos tér és idő felbontása és újraszerkesztése (jelenet, képsor, beállítás).
A nézői figyelem irányítása, a kiemelés	Közelkép, megvilágítás, ismétlés, hossz és tempó.
A mozgóképi elbeszélés	Az események időbeli és oksági rendje. Expozíció és lezárás. Fordulat és epizód. Cselekmény, történet, elbeszélés.
A montázs szerepe a tér és az idő mozgóképi ábrázolásában	Filmtér és filmidő (folyamatos, párhuzamos és a korábbi időben játszódó cselekvés ábrázolása).
Mozgóképi szövegek rendszerezése	
A mozgóképi szövegek rendszerezésének alapjai	Az eltérő hordozók alapján (a celluloidtól a digitális adathordozóig). A megjelenés helye szerint (a mozitól a televízióon át a komputerjátékig és az Internetig). A valóság ábrázolásához való viszony szerint (dokumentum–fikció). Tematikai és ábrázolási rokonságok mentén (műfajiság)

A média társadalmi szerepe

A médiumok és a tömegkommunikáció	A könyvnyomtatástól az Internetig: a közvetítő közeg jelentősége, az udvari, a polgári és a modern társadalmi nyilvánosság A tömegkommunikáció kialakulásának feltételei
A média saját és átvett funkciói	Az informálás és dokumentálás, szórakoztatás, szolgáltatás, illetve az üzleti-gazdasági funkció.
A mediatisztált közlésmód néhány jellemző tulajdonsága	Ki üzen, kinek és miért: a média intézményei, tulajdonosai, közössége. A műsoridő mint tulajdon. A közszolgálati és a kereskedelmi média. A közönség mint vevő és áru. Amiről a műsorfüzet árulkodik: műsorok és a műsorrend. Hol, mikor és kinek villog a képernyő: médiafogyasztási szokások megfigyelése. A befolyásolás technikái: műsorrend, tematizáció, csatorna-image kialakítása, a nézettség maximalizálásának elve, a sorozatelv.
A valóság médiareprezentációja	A nemek, foglalkozások, életmódminták, kisebbségek, stb. tapasztalati valóságtól eltérő megjelenítése a médiában.
Jellegzetes médiaszövegek, műsортípusok	
A nyomtatott médium néhány jellegzetes szövegtípusa	Újság, képregény, fotóregény.
A nyomtatott médium jellegzetes ábrázolási eszközei	Cím, címlap, kép, képaláírás, rovatszerkezet.
A reklám	A reklám szerepe a demokratikus tömegtársadalmakban (a választás lehetősége és kényszere). A célcsoport.
A hírműsor	Amitől a hír hírré válik: a kiválasztás okai és módjai. Intézményesült hírforrások. Hír és kommentár megkülönböztetése. A pártatlanság követelménye és annak teljesíthetősége.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen tisztában a mozgóképi közlésmód formanyelvi alapjaival. Az ábrázolás megismert eszközeit a mozgóképi szövegek értelmezése során alkalmazni is tudja. Képes a technikai reprodukció és a személyes közlés elhatárolására, a beállítások és a jelenetek elkülönítésére, leírása és értelmezésére. Az egyes mozgóképi szövegeket tudja elkülöníteni a valóság ábrázolásához való viszonyuk szerint: tudjon különbséget tenni pl. a dokumentumfilm és a játékfilm között. Az életkorának megfelelő szinten képes a különböző médiumokból és médiumokról szóló ismeretek összegyűjtésére, azok rendszerezésére, az önálló megfigyelésekre. Tudjon érvelni olyan vitában, amely a médiaszövegek (pl. reklám, hírműsor) valóságartalmáról folynak. A mozgóképi szövegekkel, a média működésével kapcsolatos ismereteit a műsorválasztás során is alkalmazni tudja.

Értékelés

A *Mozgóképi és médiaismeret* oktatása során az *ellenőrzés*, a *mérés* illetve a *minősítés* elsődleges szempontja a projektmunkára alapozott értékelési módszerek alkalmazása. A projektfeladat néhány oldalas, elemző esszé előre megadott témából, vagy valamely médiaszöveg (hallott, látott, olvasott médiatermék bemutatása) benyújtása, melyet a diák önállóan, néhány hét alatt készít el. Az esszé-típusú munkák elsősorban az abban tükröződő ismeretek, a szöveg világos és helyes felépítettsége, érvelési-kifejtési technikája, valamint az önálló megfigyelések, a személyesség szempontjából értékelendők. A projektmunkák eredményeire alapozott minősítés kiegészül a tanórai aktivitás figyelembe vételével.

Számszerű értékelés helyett a következő kifejezéseket alkalmazzuk:

- kiválóan megfelelt
- jól megfelelt
- megfelelt

A tárgy a tanulóktól nyitottságot, előítéletektől mentes gondolkodást, az ismeretek valós helyzetekben történő alkalmazását követeli meg.